

En Undersøgelse 1882 i det østlige Island,

af

Th. Thoroddsen.

I. Rejsen.

Skjont Island allerede har været beboet i over tusind Aar, er det endnu langt fra tilstrækkelig undersøgt; Kysterne og de til dem grænsende Bygder ere blevne nogenlunde opmaalte, hvorimod Landets Indre endnu for en stor Del er ukjendt; henved 400 □ Mil ere aldrig blevne betraadte af nogen menneskelig Fod, og de andre Dele af Ubygderne gjæstes kun sparsomt af enkelte Hyrder, der om Efteraaret søge efter tabte og forvildede Faar. Tværs over Landet kan man dog rejse paa 3—4 Steder; men disse Veje ere baade lange og farlige og bruges derfor kun sjælden. Det indre Island er dækket af Jøkler, Lavamarker, Grus og løse Klippeblokke, kun meget faa Steder findes nogle Græstotter, og hvor der ellers er Plantevæxt, bestaar denne næsten udelukkende af Mos og Lavarter. De store Jøkeelve, Lavamarkerne og Stenørkenerne gjør det meget vanskeligt at færdes i disse Egne, især da man er nødt til at føre Hø med til Hestene, er afskaaren fra alle Mennesker og udsat for Snestorme, endog midt om Sommeren. I disse Udørkener findes flere store og høje Fjældgrupper, Vulkaner, Søer og Elve, som enten endnu ikke ere aflagte paa Kaartet eller kun efter Skjøn, da de reisende, der have povet sig herind, kun ere faa. Heraf kan man se, at der endnu ligefrem kan gjøres store geografiske Opdagelser i Island. Store Strækninger af Strandkanten ere ogsaa højst ufuldstændig kjendte og ere aldrig blevne besøgte af Naturforskere. Hele Islands Geografi er endnu i sin Barndom, og Kundskaben til Landets Natur og Folkeliv i Udlandet kun ringe, det er derfor sjældent at finde en Rejsebeskrivelse af Landet i fremmede Bøger, hvori der ikke er en Mængde urigtige Angivelser og Fejltagelser. De nyere engelske Turist-Rejsebeskrivelser udmærke sig især ved deres Røverhistorier og Forfatterens Uvidenhed. Flere rejsende, der virkelig mene det alvorlig med at gjøre Undersøgelser i Island, komme derop uden Forkundskaber om, hvad der allerede er gjort, og de kunne derfor kun udrette lidt; men det vilde være uretfærdigt at skære alle over en Kam; flere Videnskabsmænd fra forskjellige Lande have gjort Videnskaben store Tjenester ved deres Undersøgelse af Island, og jeg kan blot nævne Mænd som *Bunsen*, *Sartorius v. Waltershausen*, *Des-Cloizeaux*, *Steenstrup*,

Schythe, *Kjerulf*, *Winlder*, *Johnstrup*, *Pajikull*, *Zirkel Helland*, o. fl. Disse have dog for det meste kun ydet udmærkede Bidrag til deres specielle Videnskaber, især Geologien ved at undersøge enkelte Partier især i Nærheden af de sædvanlige Veje; men de have paa Grund af den knappe Tid ikke kunnet gjøre meget for den geografiske Undersøgelse. *Gumlaugsson* har ved sit Kaart givet Kundskaben til Islands Geografi et mægtigt Stød fremad; men han havde hverken Tid eller Midler til at undersøge Landets Indre, og derfor er det heller ikke til at undres over, at dette ellers saa udmærkede Kaart har væsentlige Mangler.

Det islandske Althing bestemte derfor i Sommeren 1881, at der nu skulde paabegyndes en systematisk, geografisk-geologisk Undersøgelse af hele Landet, og det blev mig overdraget at gjøre en Begyndelse ved i Sommeren 1882 at foretage Undersøgelser i det østlige Island, især med Hensyn til Geografien og Geologien, men ogsaa med Hensyn til andre Naturforhold, for dermed at yde saa mange Bidrag som mulig til en eventuel fysisk-geografisk Beskrivelse af hele Landet.

Det var min oprindelige Mening at bryde op fra Mødruvellir i Førstningen af Juni, for derfra at gaa til Østlandet og især at undersøge Egnene ved den østligste Del af Vatnajökul. Denne Plan kunde jeg dog kun til Dels udføre, da de daarlige Vejrforhold lagde uoverstigelige Hindringer i Vejen og Sommeren sikkert var den mindst skikkede til Undersøgelser i Island, som man har haft i dette Aarhundrede. Drivisen spærrede hele Nordkysten til Slutningen af Avgust, Sejladsen og hele den sædvanlige Forbindelse blev derved aldeles stoppet, i hele Sommeren herskede der Kulde, Taage, Regn eller Sne, saa at Høet blev ødelagt, Kreaturerne bleve magre og døde, og da Folk hverken kunde faa Græs til Kreaturerne eller Fisk fra Havet, saa det ikke ud til andet, end at der vilde blive Hungersnød, og, for at slaa Hovedet paa Sømmet, grasserede der en Mæslinge-epidemi over hele Landet. Disse fortvivlede Forhold bleve dog til Dels forbedrede i Løbet af Sommeren. Da Drivisen blokerede hele Nordkysten, og da Polarskibene derfor ikke kunde løbe ind, kunde jeg ikke faa de Instrumenter, som jeg skulde bruge paa Rejsen før henimod dens Slutning. Sommerens Arbejde blev derfor hovedsagelig et Slags Rekognoscering til følgende Rejser;

men da flere af de Egne, jeg rejste over, kun sjælden besøges, haaber jeg dog, at et eller andet af den følgende korte Oversigt over Rejsen vil interessere Tidskriftets Læsere.

Paa Grund af de daarlige Forhold, jeg allerede har nævnt, var der ikke Tale om at kunne komme af Sted i Førstningen af Juni, Vejene vare opblødte og upassable af den hyppige Regn, og endnu laa der Sne paa Fjældvejene; Græsset var ikke voxet saa meget, at det kunde holde Livet i Hestene paa en lang Rejse, og Hø fra forrige Aar var ikke til at faa, om det saa var blevet vejlet op med Guld. I saadant et Aar var det ikke let at opdrive Heste, som kunde taale en længere Tur, og det var heller ikke let paa Akureyri i en Haandevending at skaffe sig alle de mange Smaating, der ere nødvendige paa Fjældrejser i Island, hvor man er aldeles henvist til sig selv; thi da der ikke havde kunnet komme Handelsskibe paa Grund af Isen, vare Kjøbmændenes Varer aldeles slupne op; kun med største Møje kunde jeg skaffe mig det allernødvendigste til Rejsen.

Efter at jeg dog til sidst var bleven nogenlunde udrustet, tog jeg af Sted fra Mjóðruvellir om Morgenen den 28de Juni. Mjóðruvellir, hvor der nu findes en Realskole, var før Sædet for Amtmanden i Islands Nordamt. Gaarden ligger paa den nordvestlige Side af Hørgárdalen, omtr. to Mile fra Akureyri. Hørgárdalen strækker sig fra SV. til NO. ud mod Øfjorden; den dannes ved Sammenstødet af to Dale, Øxnadalen og den egentlige Hørgárdal og gennemstrømmes af den temmelig store Elv Hørgá. Dalen er ved Mjóðruvellir omtr. en Mil bred og afgrænses mod NV. af 2000 Fod høje Fjælde, medens nogle Fjældspidser paa dens sydvestlige Side naa op til 3000 Fod og derover. Hørgárdalen har i Oldtiden været skovbevokset, hvad man kan se af Sagárne*), og til i Slutningen af forrige Aarhundrede var dens østlige Del bevokset med ikke ubetydelige Kratskove; disse ere nu aldeles forsvundne. Ved Laurgarland, tæt ved Hørgáens østlige Bred, findes en lille lunken Kilde (32° C) i en Grusbakke; Gruset er dog her ved Jordvarmen bleven sammenbagt til en haard Breccie. Før har der oven for Gaarden Laugaland rimeligvis i den historiske Tid været betydelige varme Kilder, her findes nemlig en 11 Favne bred og 17 Favne lang Flade af Kiselsinter med en Mængde forstenede Plantestængler; men al Plantevæxt er nu forsvunden i Nærheden.

Alle Elvene vare i høj Grad opsvulmede, og vi maatte derfor tage over Hørgá lige som over to andre

Elve den samme Dag paa Færge. Vejen til Akureyri fører langs Øfjordens Kyst over et temmelig ujævnt Terræn af isskurede Basaltklipper. Fra Akureyri tog vi over Eyjafjarðará, en stor Elv, der udgyder sig i Bunden af Fjorden; den var nu aldeles brun af det Dynd og Slam, den førte frem, og Søen var indtil 2¹/₂ Mil fra Flodmundingen aldeles chokoladefarvet af det grumsede Vand. Eyjafjarðará er dog ingen Jøkeelv, men ved denne Tid føre de fleste Elve i Island en utrolig Mængde opslemmet Ler og Muld med sig. Havnen paa Akureyri bliver stadig mere og mere opfyldt af Ler og Dynd fra Aaen, og ved Ebbe ligger en stor Del af den tør; ved Naust lidt inden for Akureyri, hvor man for 50 Aar siden kunde lande med store Baade, kan nu ingen Smaabaad flyde ved Højvande. Floddeltaets yderste bratte Bakke voxer jævnt udad, saa Havnen ved selve Akureyri inden meget lang Tid vil blive ødelagt; derimod kunne Skibe godt ligge længere ude ved Tangen Oddeyri, der er bleven dannet af den lille Glerá. Gleráens Munding findes norden for Oddeyri, Strømmen, der i Havnen frembringes af Eyjafjarðará, har samlet saa meget Ler og Grus paa Glérádeltaets sydlige Side, at Aaen lidt efter lidt er bleven tvunget mod Nord, og den flade Oddeyri hælder ogsaa jævnt fra Syd til Nord.

Fra Akureyri fører Vejen mod Øst over den 2118 Fod høje Vaðlaheiði, og fra den kunde vi kaste det sidste Blik paa Øfjordherredets smukke, grønne Flader, hvorigennem Eyjafjarðará bugter sig i utallige Slyngninger, hist og her kunde man paa Marken se opdæmmede Smaasøer af Eyjafjarðaaens Vand, og paa den anden Side et Alpeland af høje snedækkede Fjældspidser og blaalige Klipperande. Hen imod Aften kom vi ned til Fryðskadalur, der løber jævnsides med Øfjorden; den gennemstrømmes af Fnjóská, der udgyder sig i Øfjord ved Laufás næsten lige over for Hørgá, begge disse Elve have i Tidens Løb dannet store Banker i Fjorden, og Skibene maa passere indad en smal Rende mellem dem. Fnjóskáen afgrænses af høje Terrasser af Grus og Ler, hvad der ogsaa er Tilfældet med Hørgá, kun ere de der meget mindre. Fnjóskáen var saa opsvulmet, at Hestene med Nød og næppe kunde svømme over den, selv tog vi over i Baad efter paa den sædvanlige Maade med Stenkast og Raab at have drevet Hestene ud i det iskolde Vand. Fnjóskadalen er for en stor Del kratklædt; men Skovene forsvinde dog mere og mere ved Bøndernes uforvarlige Behandling.

Fra Fnjóskadalen fører et dybt Pas, Ljósavatusskarð, over til Bárðardalen; Fjældene ere her blevene aldeles gjennemskaaarne paa tværs. I Ljósavatnsskarðs Midte findes nogle Grusrygge, der danne Vandskjellet mellem

*) *Gudmundarsaga* i *Islenzkar fornsögur*. I. 1880. S. 170. Cap. 13.

Fnjóská og Skjálfaudaflljót, idet Pingmannalækur flyder mod Vest, medens Kampsá udgyder sig i den lille, men dybe Sø Ljósavatn, der har sit Udløb til Skjálfaudaflljót gennem Djúpa. I den sydlige Del af Ljósavatnsskarð besøgte jeg nogle varme Kilder ved Stórutjarnir (53°). Ved Djúpans Udløb af Ljósavatn findes flere gamle Kratere gjennemskaarne og forandrede af Aaen, og herfra og til Skjálfaudaflljót er Landet aldeles dækket af gamle Lavastrømme; disse kunne nu forfølges i Bunden af Bárðardalur helt op til Oðaðhraun. Den betydelige Elv Skjálfaudaflljót blev passeret paa Færge, den flyder her nærmest til Dalens østlige Side, men har i forrige Aarhundrede haft et vestligere Løb gennem Lavaen, hvor Flodsengen med polerede Klipper og smaa Jættegryder endnu tydelig kan ses. Over den lave Fljótshéiði kom vi over til Reykjadalur; der findes her i Fjældside ved Stóruleugar og Litluleugar flere smaa varme Kilder med en Temperatur af omtr. 55°. Det varme Vand ledes gennem smaa Kanaler over Markerne, hvor Græsset derfor var usædvanlig frodigt; den betydeligste af disse varme Kilder findes midt i en Kartoffelhave, som derfor hvert Aar giver usædvanlig Høst; Kartofflerne kunne her leve og formere sig i Jorden den ene Vinter efter den anden, ogsaa den strænge Vinter 1880—81 bleve Kartofflerne staaende uden at tage Skade. Vejen fører fra Reykjadalur over en kort Hede til Þverá i Laxárdalur, hvor vi ankom om Aftenen den 29de Juni. Gaarden Þverá er en af de netteste i denne Del af Landet og har en nydelig lille Kirke, bygget af Tuf.

Laxárdalen strækker sig fra Mývatn helt ned til Skjálfaudaflljót og gennemstrømmes af den fra Mývatn kommende Laxá. Neden for Múli forene Laxárdalur og Reykjadalur sig til Aðalreykjadalur, medens en lille Dal Þeyjandadalur, hvor der før har været adskillige nu øde Gaarde, skærer sig op i Fjældtungen her imellem; Laxárdalen danner Grænsen imellem Nordlandets Basaltformation og de vulkanske Partiers Palagonittuf, der optager Midten af Island. Den østlige Fjældside dannes af en grovkornet, doleritartet og gammel Lava, der aldeles ligner den ved Reykjavík, medens denne paa den østlige Side dækkes af regelrette Tuflag med en Hældning af 10° mod NNW. Laxárdalens Bund er helt overdækket med Lava, der fra Mývatn strækker sig mod Nord næsten ud til Ishavet. Disse Lavastrømme stamme fra en Mængde Kratere, der findes i Rækker langs Aaen og sandsynligvis ere forhistoriske, skjønt man efter nogle Sagn kunde fristes til at tro, at de ere dannede efter Landets første Bebyggelse.

Østen for Laxárdalen begynder Nordøstlandets store Højdeplateau, der strækker sig mod Øst helt til Jökul-

dalur. For at komme til Mývatn rejser man over den fuldstændig øde Hólasandur, der for det meste er uden al Plantevæxt. Sanden bestaar for det meste af smaa Grusstykker og Flyvesand, hvorigjennem enkelte Tuf- og Breccieklipper stikke op. Her findes Søen Sandvatn, omgiven af lidt Birkekrat og Pil; Søen er i Færd med at udfyldes af Flyvesand og bliver Aar for Aar mindre. Paa Rejsen herover var Vejret meget varmt, og vi bleve i høj Grad plagede af Myg, hver Busk ved Sandvatn var ligesom Lavaen ved Mývatn aldeles dækket af Edderkopper, som i deres Væv havde gjort en rigelig Fangst af Myg og Fluer. Edderkopperne maa i Omegnen af Mývatn føre et rigtigt Slaraffenliv.

Mývatn har jeg før beskrevet i nærv. Tidsskrift*), saa jeg kan fatte mig i Korthed. Fra Grimsstaðir ved Mývatn tog vi en Baad ud til Mývatns smukkeste Ø Slútnes. Øen var ogsaa i denne daarlige Tid dækket med en frodig Plantevæxt, den er for det meste skovbevokset; de højeste Birketræer naa en Højde af 12--14 Fod, og Stammen har et Omfang af 12—15 Tommer, Rønnetræerne (*Sorbus aucuparia*) naa omtrent den samme Højde, medens *Pilene* (*Salix phylicifolia*) have en Længde af 16 Fod og et Omfang af 7—8 Tommer uden dog altid at kunne holde sig oprejste. Inde i Kratskovene findes flere cirkelrunde, stille Kratersøer, bræmmede af højt Siv og dækkede med forskellige Slags Ænder, hvis Reder alle Vegne findes skjulte imellem Buskene. Mývatn har for det meste Lavabund og en meget ringe Dybde (2—3 Favne). Her findes en Mængde „Silungur“, forskellige Arter Ørreder. Fangsten begynder sædvanlig i Førstningen af April og varer indtil midt om Sommeren. I Yngletiden søge store Stimer af Ørreder op til Land, hvor de da fra nogle Gaarde fanges i Garn fra Oktober til Januar eller Februar. Ørrederne fanges sædvanlig paa den Maade, at 20—30 Favne lange Garn i en 60 Favne lang Linie lægges ud i Søen fra Næs og Klipper; undertiden fanges de ved Vaadragning. Om Vinteren hugger man Huller i Isen og fisker ved Medning med Orm eller man trækker Vaad under Isen mellem to store Huller. I meget varme Somre søge Fiskene i store Stimer op til enkelte Vige, hvor de saa fra nogle Gaarde fanges i umaadelige Masser, hvad der dog meget skal forringe Fangsten i de næst paafølgende Aar. Ørrederne spises strax kogte eller stegte, eller de tørres ligesom Stokfisk til Vinterbrug.

Fra Grimsstaðir til Reykjaheið norden for Mývatn fører Vejen over de store Lavastrømme fra Leirhnúkur, der dannedes 1724—30 og her have flydt ud i Søen;

*) 2det Bd. 1878. S. 116—120.

man kan endnu se Ruinerne af de 3 Gaarde, som den Gang blev ødelagte. Den Gang var der Udbrud fra flere Steder f. Ex. Viti ved Krafla, fra Dalfjall ved Reykjahlíðarsel, fra Hrassadalur og Bjarnarflag*). De 6 Kratere, der den Gang dannedes paa Sletten Bjarnarflag lidt syd for Vejen, hvor den fører op paa Namufjall, ligge i en Række fra Syd til Nord mellem andre ældre Kratere. Disse nyere Kratere ere i det hele taget smaa, kun 5—6 Favne i Gjennemsnit indvendig, medens et af de ældre Kratere naar op til 50 Favne. Langs med denne Kraterrække findes i Lavaen mange Sprækker med Fumaroler, der have en Varme af 40 til 50°, og Lavastrækningerne her omkring ere opfyldte af varme Kilder og gennemstrømmede af hede Dampe. De fornemste Solfatareer ved Mývatn findes ved den østlige Side af Namufjall og desuden oppe paa dette Fjæld (Hlíðarnámur); ved Leirhnúkur og Krafla findes der ogsaa lidt Svovl, i Fremrinámur syd for Bláfjall og ved Þeistareykir sydøst for Húsavík. Svovl blev allerede i Oldtiden udført fra Island; i Aaret 1284 omtales der, at den norske Erkebiskop i Niðaros (Trondhjem) havde Eneret til at udføre Svovl og Falke;** senere blev det ogsaa udført af andre, naar de kun betalte Erkebiskoppen Told deraf, hvad man kan se af en Dom, som i Aaret 1340 blev afsagt af Korbrødrene i Trondhjem.***) Fra Slutningen af det 14de Aarhundrede til Midten af det 16de tilhørte alle Svovlminer paa Nordlandet en Slægt, der nedstammede fra Finnbagi Jónsson paa 'As i Kelduhverfi †). Svovlet blev den Gang ligesom senere ført fra Hlíðarnámur og Fremrinámur paa Heste til Húsavík og undertiden blev „Nánierne“ bortforpagtede til andre. I Aaret 1563 kjøbte den danske Regering Minerne for en Ubetydelighed og lod nu i en Række af Aar udføre en hel Del Svovl fra Húsavík, Svovlet blev af de omboende Bønder ført paa Heste til Húsavík, hvor de fik en vis Godtgørelse for hvert Lispund. Denne Svovludførsel var den Gang, da Svovlet stod højt i Pris, meget indbringende for Regeringen, som f. Ex. det første Aar af et enkelt Svovlskib fik et rent Udbytte af 10,000 Daler, hvad der i de Tider var en meget stor Sum. Da Svovlet senere faldt i Pris, blev Minerne af Regeringen forpagtede til forskellige danske og fremmede Spekulanter. I den senere Tid ere Minerne blevne

lejede af Engelskmænd, der dog kun af og til have arbejdet ved Þeistareykir og uden synderlig Held. Nu for Tiden drives kun Svovlminerne ved Krisuvík paa Sydlandet. *)

Ved Mývatn havde vi det Uheld at miste to af vore Heste, hvad der dog ikke var saa underligt i denne daarlige Tid, da de udmagrede Kreaturer paa Grund af Mangel paa kraftig Føde flere Steder maatte bukke under for forskellige Sygdomme. Om Aftenen den 2den Juli tog vi af Sted fra Reykjahlíð for ved at rejse om Natten at undgaa de for Hestene saa besværlige Myg. Østen for Namufjall begynder den store Slette Mývatnsøræfi, der med sine øde Lavamarker frembyder et trist og uhyggeligt Skue; nogle ret smukke Græsgange findes derimellem, men disse vare nu for det meste uden Plantevæxt, hele Vejen havde vi Taage, der ikke bidrog til at gjøre Lavastrømmene med deres Tusinder af Kratere videre indbydende. Her findes den nye Lava fra 1875, der blev undersøgt af Professor *Johnstrup*. Nord for denne Lavastrøm er et 1/2 Mil bredt Stykke Land sunket 10—20 Fod ved Udbruddet, og de ved Sænkningen frembragte Kløfter kunne forfølges langt mod Nord. Fra Reykjahlíð til Jökussá á Fjöllum har man med Bagage en 6—7 Timers Rejse, og da der ingen Menneskeboliger findes ved Elven, maa man tage en Færgemand med hele den lange Vej fra Reykjahlíð, hvad der baade er kjedsommeligt og kostbart. Gaarden Grúnstaðir á Fjöllum findes derimod i Nærheden af Elvens østlige Bred. Jökulsá er den længste Elv paa Island, omtrent 25 Mil; den er meget vandrig og fører en Masse Jökelynd, den har derfor en smudsiggul Farve og er meget rivende, saa man er bedst til Mode, naar den skrøbelige Baad har bragt en over. I Oldtiden har der været Vadesteder over denne Elv,** men nu er den alle Vegne saa dyb, at den kun kan passeres paa Færge. Temmelig langt syd for det nuværende Færgested findes Ferjuás, hvor der i det 16de Aarhundrede var en Færge, da Nordlænderne plejede at tage en sydligere, meget lang og besværlig Vej over de øde Egne til Fiskeri i Lón i den

*) Se nærmere herom i min Oversigt over de islandske Vulkaners Historie. Kbh. 1882. S. 33—35 og S. 64—69.

***) *Arna biskups saga* cap. 42 i Biskupasögur I. S. 738.

****) *Finnur Jónsson*. *Historia ecclesiastica Islandiæ*. II. S. 98.

†) Sml. *Hannes Finnsson* i Rit hins islenzka lærdóms-lista félags 1783. IV. S. 3—4.

*) Hvad der vides om Svovlet og Svovlhandelen paa Island, er jeg i Færd med at samle til en særlig Afhandling; jeg berører derfor her disse Forhold meget kort. Efterretningerne derom findes spredte paa mangfoldige Steder f. Ex. i Espolins árbækur, rit hins isl. lærdóms listafélags, Ny Félagssrit, Finn Jónssons *Historia ecclesiastica*, Lovsamling for Island, Tíðende um stjórnarmál-efni Islands, i gamle Forordninger, Breve, Rescripter og paa flere andre Steder.

**) *Ljósvefningasaga*. Cap. 10 i *Islenskar Fornögur*. I. 1880. S. 146—47.

sydøstlige Del af Island. Paa den østlige Side af Jökulsá ser man sig paa én Gang hensat i en gulgraa Ørken med lutter smaa Tuer og Rygge af Flyvesand; her kan man ikke længer følge de sædvanlige Ridestier, men maa tage Kursen efter de smaa Stenpyramider (vørður), der hist og her stikke op af Sandet for at vise Vej. Det kan ikke være nogen videre behagelig Tur for Postmændene at passere denne lange Vej over Fjældene om Vinteren i Sne- og Sandstorme, naar de ikke kunne benytte sig af Hesto, men maa gaa og trække en Slæde med Postsækkene. Efter en Times Ridt fra Jökulsá kom vi til Grünsstaðir tidlig om Morgenen den 3dje Juli, hvor vi som alle Vegne bleve meget gjæstfrit modtagne og kunde hvile vore trætte Lemmer efter den natlige Rejse.

Det store Højdeplateau fra Jökulsá á Fjallum til Jökulsá á Brú er for det meste en øde Slette, hvorfra der dog hæve sig flere Tog af parallelle Fjældrækker og enkelte smaa Fjældknuder. Dette Højdeplateau hæver sig jævnt mod Øst; ved Jökulsá á Jøllum er det noget over 1300 Fod over Havet, medens det østlige Parti ved Jökuldalen hæver sig omtrent til 18—1900 Fod. De østligste Fjældrækker naa en Højde af omtrent 3000 Fod. Disse Fjældrækker bestaa udelukkende af Palagonitbreccie, medens det lavere Land er aldeles dækket af løse Masser; de fleste Steder ser man næppe andet end lutter Tuer af Flyvesand, hist og her bevoxede med Marehalm og krybende Smaapil, især *Salix glauca* og *S. lanata*, samt enkelte Steder smaa Sandflader med Vindbølger. De enkelte Tuer af Flyvesand ere meget uregelrete og blive sjælden højere end 2—3 Alen. Hver Gang det blæser, bliver Luften aldeles opfyldt af Sand og Støv, saa man næppe kan se en Alen fra sig, Øjne og Øren fyldes med det fine Støv, der ogsaa trænger ind i Husene gennem de mindste Revner. De smaa Sandklitter faa ingen regelrette Former paa Grund af Vindens Ustadighed; Vejrlaget her er forholdsvis tørt, og Regn og Taage sjældne i Bygden, skjønt der dog ofte ligger Taage paa de højeste Fjældtoppe. Flyvesandet bestaar vist hovedsagelig af forvitret Tuf. De løse Massers Mægtighed er meget forskjellig; i en Brønd, der blev gravet paa Grimsstaðir, var der først 20 Fod fint og tæt Flyvesand og derpaa 8 Fod Grus, som hvilede paa fast Klippe af Palagonitbreccie.

I denne Sandørken ligge Gaardene spredte vidt omkring, af Kreaturer holdes der især Faar, der trives udmærket godt ved Løvet af Smaapil og Marehalm. Hjemmemarkerne (tún) ere meget smaa, da Græsset paa disse ikke kan trives for Sandflugten, af Køer og Heste har man derfor kun faa; paa Grimsstaðir er der f. Ex. over tyve Mennesker at føde, men kun to Køer. Marehalm

og Pileløv slaas og høstes om Efteraaret; men Faarene gaa dog for det meste ude hele Vinteren, da Sneen ikke lægger sig saa tykt som i de trange Dale paa Nord- og Østlandet, og nogle Duske Marehalm og Pil altid stikke op igjennem Sneen; hermed maa de haardsføre Faar lade sig nøje. De fleste Bønder her paa Fjældene ere efter islandske Forhold meget velhavende, da Faareavlens lykkes saa godt; hvad der ogsaa maaske bidrager hertil er, at disse Gaarde ligge saa fjærnt fra Handelsstederne, at man kun to Gange om Aaret kan hente det nødvendige derfra. De fleste Steder i Island finder man de fattigste Mennesker og de usleste Boliger i Nærheden af Handelsstederne; her lever man over Evne, i det Folk herfra daglig hos Kjøbmanden kunne hente, hvad de ville og da især Luxusvarer, som oftest paa Kredit. Paa den Maalet bliver Bonden snart afhængig af Kjøbmanden; Forbruget af Luxusvarer faar Overhaand, og Selvfølelsen og Uafhængigheden gaa derved tabte. Den, der kunde reformere de for Bønderne saa fordærvelige Handelsforhold, og som det lykkedes at indføre Kontanthandel i Steden for det herskende demoraliserende Bytte- og Kreditsystem, vilde gjøre Landet en uvurderlig Tjeneste; men dette kan kun bringes til Veje efter en lang Tid; dertil ere de gamle Vaner altfor rodfæstede.

I disse Egne kan man ikke stole paa Kaartet, da det slet ikke giver de virkelige Forhold, hvad der heller ikke er at vente, efter som denne Del af Landet aldrig er bleven maalt op, og det meste er blevet sat efter Skjøn. Her findes ogsaa Fjælde og Fjældrækker, Dale, Floder og Smaasøer, der slet ikke findes paa Kaartet. Ubygderne oppe ved den nordlige Rand af Vatnajökull ere næsten aldeles ukjendte, og den Del af Højlandet, der fra Jøklerne strækker sig ud imellem Jökulsá á Fjallum og Jökulsá á Brú ned til Havet, er ogsaa meget lidt kjendt. Kaartet trænger derfor til en Mængde Rettelser i disse Egne. Det lader f. Ex. Hovedkildefloden til Jökulsá á Fjallum udspringe fra Kistufell, medens den udspringer meget østligere fra Vatnajökull tæt ved den vestlige Side af Kverkfjáll. Søen Grágæsavatn skal blot være en opdæmmed Del af Aæn Kreppa. De Landtunger, der under forskjellige Navne strække sig ud fra Jøkelen mellem Kildefloderne til Jökulsá á Brú, ere afsatte mere end dobbelt saa store, som de skulle være; Þorláksmýrar er en sumpet Landstrækning mellem Laudá og Kringilsá, men derimod ikke mellem Jökulsá á Brú og Jökulkvísl, hvor den findes paa Kaartet. Jökulkvísl, vesten for Snæfell, er ikke en, men to Floder, hvoremellem Landstrækningen Mariutungur findes. Snæfell er efter Gunnlaugsson Islands næsthøjeste Fjæld (5808'); det er paa Kaartet ved en lang Fjældrække knyttet til

Vatnajökull, men denne Fjældrække findes ikke i Virkeligheden; Snæfell hæver sig derimod som et enkeltstaaende Fjæld op fra Højlandet. Fagradalsfjall og Fagridalur mellem Jökulsá á Fjllum og Kreppa ere satte noget for nordlig, Sandadalur ved Kreppa er paa Kaartet altfor stor, derimod er en stor Del udeladt, nemlig 'Alptadalur nord for Fagridalur; 'Alptadalur udmunder i Arnardalur, der strækker sig mod Nordvest til Jökulsá á Fjllum, efter disse Dale strømme Elve til Jökulsá, men intet af dette findes afsat. Dalene oven for Jökuldalur ere ogsaa fejlagtig afsatte, Laugarvalladalur gaar parallelt med den øverste Del af Jökuldalur og her imellem findes en meget smal Fjældkam, der paa Kaartet er bleven gjort 4 Gange bredere end i Virkeligheden; Hrafnkelsdalur udmunder i Jökuldalur lige over for Brú og er desuden 4—5 Gange længere end paa Kaartet, hvor den baade er meget lille og har en fejlagtig Retning og Beliggenhed; den skal strække sig næsten helt op til den vestlige Del af Snæfell. I disse ukjendte Egne oppe ved Vatnajökull bliver der selvfølgelig endnu flere Rettelser at gjøre, naar de blive nærmere undersøgte.

Som før bemærket, er Kundskaben til den mellemste og nordligste Del af Højsletterne mellem Jökuldalur og Jökulsá á Fjllum meget mangelfuld, og af Kaartet kan man heller ikke lære meget, da det ogsaa her er fuldt af Fejl. Fjældrækkerne have her gjennemgaaende en Retning fra Syd til Nord. Syd for Grúnsstaðir langs med Jökulsaen findes Lambafjäll, og Nordøst for disse Biskupsháls, der ved Vidirdalur skilles fra en østligere lang Fjældrække, Vidirdalsfjäll, som maa passeres, naar man skal til Østlandet. Vidirdalsfjældene tabe sig ikke paa Højsletten Syd for Møðrudalur, men kunne derimod forfølges langt mod Nord. Disse Fjælde gjennemskæres af flere Pas, f. Ex. Sótaskarð lidt syd for Gaarden Vidirdalur, derpaa følger Sauðaskarð og Sauðahnúkur, Vegaskarð og Vegahnúkur, Geldingafell og Sandfell, hvorimellem Skarðsá baner sig Vej ud til Jökulsá, og sydligst Kjalfell; denne Fjældrække bestaar udelukkende af Palagonitbreccie. Ved Kjalfell findes en Sø, Húshólsvatn, der heller ikke findes afsat. Syd for disse Fjælde og sønden for Møðrudalur hæver der sig op fra Sletten en Mængde ejendommelige, pyramideformede Smaafjælde og Høje. Gaarden Møðrudalur er heller ikke rigtig afsat. Lidt østen for Møðrudalur findes Møðrudalsfjallgarðar, to meget høje og lange, parallelle Fjældrækker fra Nord til Syd, der ikke findes paa Kaartet; mellem dem ligger en vandret Slette, Geitasandur, dækket med lutter Basaltrullestene; hverken paa Geitasandur eller Fjældene var der mindste Spor af Plantevæxt. Langs hver af de to Møðrudalsfjallgarðar findes parallelle lavere Fjæld-

rækker. Øst for disse Fjældrækker findes en lille Elv Lindaá, der har sit Udspring omtr. paa samme Breddegrad som Gaarden Brú paa Jökeldalur og herfra falder mod Nord til Vopnafjörður, hvor den kaldes Hafsá; den er mere end dobbelt saa lang som paa Kaartet. Naar man er kommen over denne Aa, er man paa Jökuldalsheiði, en stenet, bølgeformet Højslette med enkelte knudeformede Fjælde og en Mængde Søer, hvoraf de færreste ere afsatte paa Kaartet; den største Sø, 'Anavatn, en af de betydeligere i Island er ikke kaartlagt. 'Anavatn har sit Udløb til Þverárvatn, hvorfra igjen Þverá falder ned til Jökulsá á Brú. Her findes desuden Matbrunnavatn, Háfsvötn, Þrihyrningsvatn, Sænautavatn, Grunnavatn o. m. fl. Hele dette Parti trænger til en nærmere Undersøgelse; jeg kunde paa Grund af det uheldige Vejrlig og Tidens Knaphed, da jeg til en bestemt Tid skulde være ved Dobbelspatminen ved Reydarfjörður, kun flygtig undersøge disse Egne.

Fra Møðrudalur rejste vi over Møðrudalsfjældene og Jökuldalsheiði til Gaarden Brú, den øverste paa Jökuldalen. Vejret var meget daarligt, Taage, Snefog og Frost. Tæt østen for Lindaá findes den vestlige Grænse for den Pimpstensaske, der kastedes ud fra Kraterne i Dyngjufjäll i Aaret 1875.* Naar man i Dage og Uger rejser over Egne, der ere dækkede af Pimpsten, kan man først faa en nogenlunde rigtig Idé om, hvor skrækkelig storartet denne Naturbegivenhed maa have været. Græsgangene paa Hederne oven for og omkring Jökeldalen ere blevne aldeles ødelagte; hvor der ingen Hældning findes, ligger Pimpstenstaget paa den sydligere Del af Hederne med en Tykkelse af $\frac{1}{2}$ —1 Fod, men fra Skraaningerne er den lette Pimpsten bleven skyllet ned i Lavningerne, hvor Lagene ofte have en Tykkelse af 10—12 Fod; de fleste Pimpstenskorn have en Størrelse, som skifter fra Ærter til Valnødder, men spredte imellem findes der Stykker saa store som en knyttet Haand; enkelte Steder er Pimpstensasken bleven kittet sammen til en Breccie med Ler som Bindemiddel, andre Steder ere Lavningerne opfyldte af en tyk Pimpstensvælling med Vand og Ler, nogle Steder havde Sneen under Pimpstenstaget ikke kunnet smelte, hvorved der var blevet dannet Kupler og Kegler af Sne med Pimpsten. Det var især Jökeldalen, der led under de store Udbrud 1875, alle Gaarde inden for Gilsá bleve lagte øde, hvoraf 5 (Hneflasel, Heiðarsel, Veturhús, Þorska-

*) Sml. *Fr. Johastrup*: Om de i Aaret 1875 forefaldne vulkanske Udbrud paa Island (*Geogr. Tidsskr.* 1ste Bd. 1877. S. 50—66) og *Th. Thoroddsen*: Oversigt over de isl. Vulkaners Historie. Kbh. 1832. S. 32—33, og S. 115—120.

gerði og Brattagerði) endnu ere øde; der vil hengaa lang Tid, inden Jøkeldalen kommer sig efter denne Ulykke. Mange Steder paa Hjemmemarkederne er Pimpstønen bleven dækket af 1—2 Tomme tykt Lag Muld, men andre Steder ligger Pimpstønsgruset endnu udækket i vældige Dynger. De fleste Gaardes Hjemmemarker kunne her nu kun føde $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ Del af de Køer, de havde før Askefaldet, Faareavl en ogsaa bleven indskrænket, da Fjældgræsgangene ogsaa ere ødelagte. Hvad der mange Steder især har bidraget til at ødelægge Jordbunden og Græsgangene paa Jøkuldalens Fjældsider, ere de dybe Revner og Spalter, der alle Vegne have dannet sig. Pimpstønsgruset fryser om Vinteren sammen til en tyk Plade, der dækker Jorden, om Foraaret smelter dette frosne Pimpstønslag ikke saa let, da det hvide, glinsende Grus reflekterer Solstraalerne, noget Vand siver der dog alle Vegne igjennem og Vandcirculationen bliver desto stærkere nede i de dybere Jordsmon; herved danner Vandet underjordiske Huler og Rør, der aabne sig nederst i Fjældsiderne mod Floden og til sidst slaar Jorden dybe, uoverkommelige Revner. Vejene blive herved næsten aldeles upassable; thi om der ogsaa bygges Broer over nogle Revner i Dag, bar der dannet sig dobbelt saa mange i Morgen; Kreaturerne omkomme desuden ofte i disse dybe Sprækker, der alle Vegne aabne sig ligesom gabende Afgrunde. Jordsmonnet og de løse Lag øverst paa Jøkeldalen have en vældig Tykkelse, undertiden strække disse Revner sig 50—80 Fod ned igjennem Muld, Sand og Ler uden dog at naa ned til den faste Klippe. De fleste Aar og Floder paa Østlandet føre endnu en Mængde Pimpstønen ned til Havet og enkelte smaa Søer paa Jøkuldalsheidi f. Ex. Grunnavatn ere næsten blevene udtørrede ved den Masse Pimpstønsgrus og Pimpstønsstøv, der stadig føres ned i dem ved Regn eller ved Bække og Elve.

Paa Jøkuldalsheden, noget øst for Møðrudals fjallgarðar, findes Grænsen mellem Palagonitluf-Formationen og Østlandets Basaltdannelser. Jøkuldalen er hulet ned igjennem Basaltlagene, der mange Steder stikke frem igjennem de vældige løse Masser, som for en stor Del udfylde det øverste af Dalen. Jøkulsá á Brú har skaaret sig en dyb Rende ned i den haarde Basalt, og det snavse Jøkulvand fører Sten og Grus med en rivende Fart ned ad Dalen. Over denne Elv kan man ingen Steder ride, og man maa bruge den ejendommelige Befordringsmaade, som kaldes „kláfar“ eller „drættir“. Over Elven har man nemlig nogle Steder mellem Klipperne spændt Tove, hvorpaa der ruller en Trækkurv eller Kasse, paa hvis Hjørnestolper der er anbragt Hjul; man sætter sig i Kassen og bliver trukken over. For Tiden fandtes der

kun 2 saadanne „drættir“ over Elven ved Brú og Merki, før har man benyttet dem ved de fleste Gaarde, hvor de nu ere blevene afskaffede, f. Ex. ved Hákonarstaðir. Man fortæller, at der før (indtil omtr. Aar 1700) har været en af Naturen dannet Stenbro over Elven ved Gaarden Brú; men nu findes der kun en 60 Fod lang Træbro ved Fossvellir, der blev ombygget 1819. Fra Broen var der nu ved temmelig høj Vandstand henved 50 Fod ned til Vandet, og alligevel skal Elven engang (1625) have skyllet Broen bort.*)

Gaarden Brú er den øverste paa Jøkuldalen og har en lille Kirke af Græstørv, et Annex til Hofteigur**); før har der her omkring, især i Krafukelsdalur, været en Mængde Gaarde, hvoraf Ruinerne endnu kunne ses***); men de ere efterhaanden blevene lagte øde, de fleste efter Traditionen ved den „sorte Død“, der gik over Island i Aarene 1402—1404, altsaa omtrent et halvt Aarhundrede senere end over det øvrige Evropa.

Den 6te Juli var det min Agt at rejse fra Brú op til den meget lidt kjendte Laugarvalladalur, men jeg blev hindret derfra ved et for denne Aarstid i Bygden aldeles usædvanligt Vejr; en Snestorm rasede over Bygden og Termometret viste $\div 1^{\circ}$, alt blev tilhyllet af Sne, og tykke, høje Snedynger dannedes paa Hjemmemarken og omkring Husene. Næste Morgen havde Vejret dog bedret sig noget, saa vi kunde tage af Sted, skjønt det endnu sneede og der var Taage og Tykning paa Fjældene. Laugarvalladalur har nogle varme Kilder, der aldrig ere blevene besøgte af nogen Naturgranser; den eneste, der har rejst herigjennem, var Schythe, der paa sin bekjendte Fjældrejse i Snevejr og Tykning hverken havde Tid eller Lejlighed til at gjøre Undersøgelser eller kunde se Omegnen for det daarlige Vejr†). Laugarvalladalen, der er temmelig lang og meget længere end paa Kaartet, skilles fra Jøkulsá ved en smal Fjældrække, der mod Øst afskæres af Jøkulsásøens svimlende dybe Kløfter ved Hafrahvammar. Gjennem Laugarvalladalen flyder en Elv af samme Navn, der fra Nordvest optager Fiskjá og Vestri-

*) Eggert Olafssons Rejse igjennem Island. II. S. 792.

***) I Aaret 1877 var der paa hele Island 299 Kirker, hvoraf 7 byggede af Sten, 217 af Tømmer og 75 af Græstørv; i Begyndelsen af Aarhundredet vare Kirkerne paa faa Undtagelser nær af Græstørv, nu forsvinde disse lidt efter lidt. I Aaret 1203 fandtes der i Skálholts Bispedømme 220 Kirker, altsaa rimeligvis omtrent et halvt fjerde Hundrede i det hele. Biskupasögur. I. S. 136.

****) Sml. Dr. Kaalund. Bidrag til en hist.-topogr. Beskrivelse af Island. II. S. 217—22 og Sig. Gunnarsson i Safn til sögu Islands. II. S. 454—77.

†) Krøyers Naturhistorisk Tidsskrift. III. S. 375—76. Geogr. Tidsskr. 1ste Bd. 1877. S. 129.

dalsá, for derefter gennem dybe Kløfter at bane sig Vej ned til Jökulsá á Brú. Fra Brú op til Laugarvalladalen fører der naturligvis ingen Rídestier, Vejen var derfor i Begyndelsen meget besværlig, ja halsbrækkende for de store Kløfters og Afgrundes Skyld, der alle Vegne findes i Fjældsiderne ved Múlafjall neden for Mundingen af Dalen; selve Laugarvalladalen er derimod mere fremkommelig, da den flade Bund for en stor Del dækkes af Flyvesandklitter og Grus; Fjældsiderne have nogle Steder en temmelig frodig Græsvæxt, men denne er naturligvis frodigst i Nærheden af de varme Kilder, hvor den kan maale sig med de bedste Hjemmemarker. Vi naaede til de varme Kilder om Eftermiddagen, men maatte paa Grund af det daarlige Vejr og Tykningen snart vende om og ankom sent om Aftenen i en øsende Pladskregn til Birksstaðir paa Jökuldalen, den nærmeste Gaard neden for Brú. De varme Kilder findes i en Højderække, der strækker sig over den øverste Del af Dalen; her har en Bæk skaaret sig ned igennem den lerede Jordbund, og fra dens Bredder bobler det 68° varme Vand frem fra en Mængde smaa Huller. Nede ved selve Laugarvallaá, lidt sydligere, findes ogsaa en Mængde smaa varme Kilder (40°—59°); men Varmen har dog her været meget større før, hvad der bedst kan ses af de store Terrasser af Kiselsinter ved Aaen. Her findes i en Skrænt en 40 Favne lang og 30 Favne bred Flade af Kiselsinter, der i det mindste maa have en Tykkelse af 2—3 Favne. De varme Kilder have været øverst oppe paa Skrænten, og det varme Vand har strømmet ned ad Kiselterrasserne ned i Aaen. I Kiselsinteren findes forstenede Græsstraa og Blade og en Mængde smaa forstenede Ferskvandssnegle. Varme Kilder ere meget sjældne i det østlige Island, og foruden i Laugarvalladalen findes de kun i Hrafukelsdalur og ved Laugarfell i Nærheden af Snæfell; den vulkanske Varme synes at være saa godt som udelukket i disse Egne, og de moderne Lavastrømme findes heller ikke her. I Rauðilækur, tæt inden for Brú, fandt jeg dog en Varme af 17° og i en Kilde nederst i Laugarvalladalur 14.5°.

Den 9de Juli rejste vi ned ad Jökuldalen til Hvanna, og den næste Dag over til Ormastaðir i Fljotsdalsbérað; hele Tiden havde vi Taage og Regn. Jökuldalen er opfyldt af umaadelige løse Masser, der i høje Afsatser strække sig op ad Fjældenes Sider, de rivende Tværaar have i disse Grusmasser dannet en Mængde smukke og regelrette Terrasser (f. Ex. Gilsá, Hólkná o. fl.); Jökelstriber og „roches moutonnées“ ere meget almindelige. Gaardene høre gennemgaaende til de smukkeste byggede paa Island, og Bønderne ere næsten uden Undtagelse velhavende, Faareavlen lykkes udmærket godt,

Græsgangene ere udstrakte og Gaardene meget spredte. Uden for Skjöldúfsstaðir er Pimpstensasken for en stor Del forsvunden. I Sumpstrækningerne paa Enden af Fljotsdalsheiði forvildede vi os i Taagen; men efter nogen Omflakken saa vi igennem Taagen et Glimt af det smukke Fljotsdalsbérað og kom snart paa ret Vej igjen.

Fljotsdalsbérað er en omtr. 2 Mile bred Dal, der gaar parallelt med Jökuldalur og skiller Østlandets Fjordparti fra Højlandet. Fljotsdalsheiði imellem Jökuldalur og Fljotsdalsbérað har gennemgaaende en Højde af omtr. 2000 Fod; det dannes af to Dele (Fljotsdalur og Þorgerðarstaðadalur), der begge i Begyndelsen ere temmelig smalle, men forene sig til en udstrakt Slette, hvis Midte optages af en lang og dyb Sø, Lagarfljót. Søen Lagarfljót har en Længde af næsten 6 Mil og ved As en Bredder af 1100 Favne; den har efter A. *Helland* en Højde af 83 Fod over Havet og en Dybde af 350 Fod*), og Bunden i dette Klippebassin ligger altsaa 267 Fod under Havets Overflade. Søen optager Jökulsá, der kommer fra Vatnajökull og derfor fører Jökelvand, medens den sydligere Kelduá udspringer fra en Sø oppe paa Højlandet og fører klart Vand. Lagarfljót har sit Udløb til Héraðsflói og har hele Tiden ogsaa, hvor den har Præget af en Indsø, en ubetydelig Strømning mod Havet og en svag Mælkefarve af Jökelvandet. Lagarfljót optager fra begge Sider smaa rivende Fjældeløbe, hvoriblandt fra Vest-siden Hengifossá, medens den fra Østsiden har sit fornemste Tilløb fra Skriddalen gennem Grimsá og Eyvindara fra Slenjudalen. Fljotsdalsbérað er ingenlunde en jævn Flade, paa Lagarfljóts vestlige Side findes f. Ex. en Mængde lave Fjældknuder (Fellin), medens den største Flade (Oellirnir) ligger paa dens østlige Side.

I Følge med mine gamle Venner og Skolekammerater, Lægen Þorvarður Kjerulf paa Ormastaðir og Præsten paa As, Sigurður Gunnarsson, gjorde jeg en Udflugt til den smukke Hengifoss, et af de højeste Vandfald paa Island, som dog sjældent besøges af rejsende og endnu ikke er bleven beskrevet. Da vi tog af Sted fra Ormastaðir, var Vejret meget smukt, og vi havde ret Lejlighed til at beundre den smukke Egn; men lidt efter lidt drev vor gamle Følgesvend Taagen indover Dalen, saa vi næppe kunde se omkring os. Hengifossá er en temmelig lille, men rivende Elv, der i et 350 Fod højt Fald styrter sig ned fra Stapahlíð for efter mange mindre Vandfald at styrte sig ud i Lagarfljót. Jo nærmere vi kom til Fossen, des mere vild-romantisk blev Egnen; vi

*) Allerede *Eggert Olafsson* angiver dens største Dybde til 300 Fod (Rejse i Island. II. S. 796).

vare tæt ved Elven om Aftenen, men Taagen indhyllede alt i sit tætte Slør. Fra den nordlige Side af Klipperne ved Vandfaldet har et vældigt Stykke Breccie en Gang styrtet ned, og Jorden er overstrøet med et Virvar af kæmpestore, flere Favne høje Klippeblokke, der ligge opstablede i de mest fantastiske Stillinger som et Vidnesbyrd om en Kamp mellem Titaner. De vilde sønderbrudte Klippeformer fik ved Taagen et vildt Præg, der endnu mere blev forhøjet ved Bulderet af det nedstyrtende Vand, der inde i Taagen kunde høres ligesom Havets Larm mod en klippefuld Kyst, og ved den skummende Elvs Brusen ved vore Fydder. Mennesker og Dyr tage sig ud som Dværge i disse Omgivelser, hvor det storslaaede i Naturen især bliver fremhævet ved Vandfaldets tunge, hemmelighedsfulde Larm i Taagen. Efter stor Møje lykkedes det os at komme over den rivende Elv, hvorpaa vi lejrede os paa den sydlige Bred for at vente paa, om Taagen vilde fordele sig; efter at vi med Taalmodighed havde ventet til Kl. 1 om Natten, viste Vandfaldet sig ogsaa for os i al sin Pragt. Elven styrter ned fra en aldeles lodret Klippevæg og baner sig derpaa Vej gennem dybe Kløfter ned til Lagarfjót, og danner paa Vejen flere mindre Vandfald, hvoraf Litlanesfoss, der styrter ned ad en lodret Væg med pragtfulde Basaltsøjler, er den smukkeste. Den Klippevæg, hvorfra Hengifoss styrter ned, er ejendommelig, i det den foruden de sædvanlige Basaltlag ogsaa foruden bestaar af forskelligfarvede Tuf og Lerlag, der indeholde smaa Kvantiteter Surtarbrand eller Brunkul; disse findes dog ikke i sammenhængende Lag, men som oftest kun som enkelte fladtrykte, forkullede Træstammer; Bladaftryk kunde jeg ikke finde*). Morgenens ved Solopgang var udmærket skik-

*) *Surtarbrandur* kaldes saaledes efter Jætten Surtur, der efter den gamle nordiske Mytologi hersker over Múspellsheimur og til sidst vil komme for at kæmpe med Guderne og ødelægge Verden ved Ild. Verdens Ende hedder derfor „surtarlogi“. *Völuspá* 56, *Vafþrúðnismál* 17—18, 50. Sml. ogsaa Finn Magnussen: *Mythologiæ lexicon*. Havniæ. 1828. 4. S. 452—66, og J. Grimm: *Deutsche Mythologie* 4. Ausg. Berlin. 1876. II. S. 675—80. Den særegne Art Brunkul har rimeligvis faaet dette Navn paa Grund af sit Udseende, der ligner i Ild forkullet Træ. Surtur er bleven sat i Forbindelse med Ild og Vulkaner, hvad Navnet paa Islands fornemste Lavahule Surtshellir vidner om. I *Landnáma* (Islendingasögur I. 1843. S. 199) nævnes en Mand Þorvaldur holkáki, der havde digtet et Kvad til Ære for Huleboeren Jætten Surtur. Eggert Olafsson omtaler paa flere Steder i sin Bog (*Disquisitio de ortu et progressu superstitionis circa ignem subterraneum Islandiæ*, Hafniæ 1751), at man i Oldtiden satte Jætter og Bjergtrolde i Forbindelse med de vulkanske Fremtoninger.

ket til at vise os Herredets ejendommelige Skjønhed. Taagen var forsvunden fra Fjældene, men en let Morgenbrise jog et bølgende hvidt Taagedække over Indsøen, hvis mørkeblaa Farve enkelte Steder skintedes mellem Taagebølgerne, ved Solopgangen var hele Herredet straalende ligesom i bengalsk Belysning. Tidlig om Morgenen naaede vi Skriðuklaustur, hvor vi udhvilede os.

Fjældet ved Skriða viser Basaltformationens vandrete Afsatser og Bænke, og op igennem hele Fjældet gaar en vældig Basaltgang, der kaldes Tröllkonustigur, fordi den siges at være bleven brugt som Trappe af en Jættekvinde. Til mange af saadanne ejendommelige Gangdannelser har der knyttet sig Folkesagn i Island. Paa Skriða fandtes Islands yngste Kloster, der blev stiftet i Aaret 1494, men ved Reformationen blev det ligesom Landets andre Klostre ophævet og dets Besiddelser inddragte under Kronen. Fra Skriðuklaustur rejste vi til Hallormstraður. Ved Hallormstraður findes den smukkeste Skov i Island, og det er den eneste Skov, jeg kjender paa Øen, der ligner det, man kalder Skov i andre Lande, thi Islands saakaldte Skove ere for det meste kun ubetydeligt Birkekrat, der dog bidrager meget til at forskjønne Landskabet, hvor det findes. Birkeskovene have før været meget almindelige i Island, men ere lidt efter lidt forsvundne, især ved Menneskenes barbariske Behandling. Ved Hallormstaður findes flere ranke Birketræer med Krat imellem, de højeste naa en Højde af 25—30 Fod og have et Omfang af 24—28 Tommer. Fra Hallormstaður tog vi til Þingmúli og derfra over Þórdalsheiði, hvor der findes mærkelige udstrakte Lipariddannelser, til Eskifjord; her kom vi den 16de Juli.

Reyðarfjörður er den længste Fjord paa Østlandet, omtr. 4 Mil, den deler sig inderst i to Grene, hvoraf den sydligere, som er meget større, bærer det samme Navn, medens den nordligere kaldes Eskifjörður; mellem de to Fjorde skyder Hólmafjall sig med sine vældige Basaltmure. Fra Reyðarfjörðurs Bund gaa flere mindre Dale, afgrænsede af høje og bratte Fjældmure, op imellem Fjældene; men fra Eskifjörður fører en Dal op til Eskifjarðarheiði, den almindeligste Vej mellem Fljótsdalshérað og Eskifjörður. Handelsstedet Eskifjörður findes paa Fjordens nordlige Side og har en ret god Havn, der dannes af den fremskydende Tange Mjóeyri. Før har Handelsstedet ligget østligere og længere ude ved den nordlige Side af Reyðarfjörður ved Breiðuvík, men Handelshusene bleve flyttede hertil i Midten af forrige Aarhundrede. Denne Handelsplads er nu ligesom Seyðisfjörður paa Grund af Sildefangsten i stærk Opsving og der bygges flere og flere Huse; Trafikken voxer, og de mange Sildefartøjer og Dampskibe give det hele mere

Liv end man er vant til at se paa de fleste islandske Handelspladser. Paa Eskifjörður tilbragte jeg nogen Tid, for derfra at gjøre Udflugter i Omegnen, men dog især til Dobbelspatbruddet ved Helgastaðir.

Fra Eskifjörður til det berømte Dobbelspatbrud kan man ride paa 1½—2 Timer langs Kysten, der her for en stor Del bestaar af en skifret, klingstenagtig Bjergart. Spatbruddet findes omtr. 300 Fod ovet Havet i en jævnt skraanende Fjældside, lidt øst for Gaarden Helgastaðir. En lille Bæk (Silfurlækur) har banet sig Vej ned ad Lien og har lidt efter lidt skaaret sig ned i Basalten, og herved er Dobbelspaten først blevet blottet, i det smaa klare Stykker ere af Bækken blevne førte ned til Kysten. Ved Bækkens vestlige Side har man lidt efter lidt dannet en aflang Grube eller Fordybning i Basalten for at faa fat i Spaten; denne Grube eller Fordybning har en Længde af 72 Fod og en Bredder af 36 Fod, og dens Bund har en Hældning af 10—12° ned mod Søen. Denne aabne Grube, der har en vis Lighed med en Grusgrav, er paa tre Sider omgivet af Basaltklipper, men skilles fra den østlige Side fra Silfurlækur ved en lav Grusryg. De Klipper, der mod Nordvest afgrænse Gruben, naa en Højde af 16—20 Fod over Grubens Bund, men de andre ere lavere. Grubens Bund og noget af dens Vægge er gennemkrydset af utallige, sammenfiltrede Kalkspatgange, i det den kulsure Kalk lidt efter lidt er bleven afsat i den halvforvitrede Basalts utallige Revner. Disse Gange eller Aarer i Klipperne have derfor en meget forskjellig Form og Mægtighed, i det de kile sig opad eller nedad i Basalten med utallige smaa og store Forgreninger; en Kalkspataare kan saaledes i Dagen have 2—3 Fods Mægtighed, medens denne et Par Fod nede kun naar 1—2 Tommer for snart derpaa at forsvinde eller omvendt. Hele Grubens Bund og en Del af dens Sider er gjenemsat af dette Næt af udfyldte Revner. Man vil let indse, at jeg med megen Interesse gav mig til at undersøge dette Sted, thi imellem de Sager, som komme fra Island, er der vel næppe nogen, som er mere navnkundig, end netop denne Kalkspat, „Dobbelspat“ kaldet, ja! selv i geografiske Lærebøger taler man jo og det med Rette derom. Om imidlertid denne Spat, som Sartorius von Waltershausen mener*), som en stor Ellipsoide er dannet i en kolossal Blære i Basalten, er det med Sikkerhed umuligt at afgjøre. Forholdene synes kun at pege paa en uregelret Plet i Basalten, hvor Kalkspaten da er bleven afsat i en Mængde store og smaa Kløfter og Revner. Hele Grubens elliptiske Form synes kun at være en Tilfældighed, frembragt ved Brydnings-

maaden. Det er heller ikke let at se, om de synlige Gange grene sig eller strække sig betydelig ind under de omgivende Klipper eller ikke. Hvad der har givet Anledning til en saa stærk Udskillelse af kulsur Kalk, just paa dette Sted, er ikke let at afgjøre.

Da jeg kom til Mimen, var den for det meste opfyldt med Grus, og de Fordybninger, hvori der før er blevet arbejdet, vare fyldte med Grus og Vand, saa man ingen Ting kunde se; men efter at jeg havde ladet Gruben rense, fik man en taalelig god Oversigt over Overfladens Beskaffenhed. Hvor Spaten træder frem i Dagen, er den næsten alle Steder ugjennemsigtig og aldeles utjenlig til optisk Brug; men længere nede i de lerfyldte Hullheder mellem Gangene findes den bedste Dobbelspat. Spaten er før bleven brudt saaledes, at man paa Grubens Bund har gravet Huler, hvoraf den største er omtr. 2½ Favne dyb. Loftet i denne Hule er sammensat af store, halvgjennemsigtige og sammenvoxrede, rhomboëdriske Krystaller, der have 1—2 Fod i Diameter. Disse Krystallers Sammensøjninger ere næsten alle Vegne besatte med Rækker og Kranse af Desminer. I Hulens Bund mellem nogle opstikkende Basaltklipper ere Hullhederne fyldte af brunligt eller rødgraat Ler, og heri findes de smukkeste udviklede gjennemsigtige Dobbelspatkrystaller, der maa løsnes og løftes med Trækiler for ikke at beskadiges. De største og smukkeste Krystaller ere meget kostbare og sælges især til Museer; men de mindre, men fuldkomne gjennemsigtige, benyttes til optisk Brug; flere smukke Krystaller, der have en eller anden indvendig Fejl, sælges ogsaa og bruges som Nipsgjenstande som Papirpressere paa Skriveborde o. s. v. Krystallernes Fejl kan være af meget forskjellig Art, nogle gennemkrydses af fine Spalter, hvori Lyset brydes med Regnbuefarver, andre ere gjenemsatte af tomme eller lerfyldte Rør eller opfyldte af graalige Skyer (gråvefur); nogle indeholde temmelig store med blotte Øjne synlige Hullheder, opfyldte med Vand, hvori en Luftblære bevæger sig som i et Vaterpas. Den ugjennemsigtige Kalkspat findes i størst Mængde, saa at de gjennemsigtige Varieteter ere aldeles forsvindende i Forhold dertil hvad Massen angaar; den udføres ogsaa og benyttes ved Sodavandsfabrikation o. s. v., men det ere de store, gjennemsigtige Stykker, der betale sig bedst.

Fra Midten af det syttende Aarhundrede er Dobbelspat i smaa Kvantiteter blevet udført fra Island, dog fandt der ingen regelret Drift Sted før i Midten af dette Aarhundrede; enhver tog hvad han syntes om og uden at spørge om Lov dertil. I Aaret 1669 opdagede Bartholin Spatens mærkelige dobbelte Straalebrydning og ved den Tid lod Kong Frederik den 3dje foretage

*) Physisch-geographische Skizze von Island. 1847. S. 95—96.

en Brydning af Dobbelspat, hvad man kan se af en Skrivelse til det kongelige Kammer-Collegium af 11te April 1668*). I Aaret 1850 begyndte man først for Alvor at bearbejde Minen, i det Kjøbmand *T. F. Thomsen* paa Seyðisfjord hos Præsten þórarinn Erlendson, der ejede $\frac{3}{4}$ af Jorden Helgúrstaðir, fik Lov til at bryde Spaten, som paa Heste blev ført til Nordfjord og derfra søvejs til Seyðisfjord. 1854 lejede Faktor *H. H. Svendsen* paa Eskifjord Erlendssons $\frac{3}{4}$ Dele for 10 Rdr. om Aaret og Regeringens $\frac{1}{4}$ for 5 Rdr. Svendsen lod Minen bearbejde med godt Udbytte indtil 1862, da Kjøbmand *Tullinius* paa Eskifjord, der selv var bleven Ejer af de $\frac{3}{4}$ Dele, lejede Regeringens Part for 100 Rdr. de 5 første Aar, for 20 Rdr. de følgende 4 Aar og det sidste Aar 1872 for 100 Rd., da Regeringen afkjøbte ham Jorden og Minen for 16,000 Kroner. Siden er Minen ikke bleven drevet. Svendsen og Tullinius udførte en hel Del Dobbelspat, hvoraf Tullinius f. Ex. i London solgte en smuk Krystal for 100 £; men Hovedmassen af det udførte var dog den ugejmensigtige Kalkspat, hvoraf Svendsen exporterede 50 Tons og Tullinius 280 Tons. Rimeligvis bliver Minen snart drevet igjen paa Regeringens Bekostning, og man vil da opgive den planløse Drift, der hidtil har fundet Sted. Dobbelspat findes ogsaa andre Steder paa Island i Basaltens Hulheder sammen med Zeolither og andre Mineralier, men som oftest kun i meget smaa Kvantiteter.

Fjordene syd for Reyðarfjörður ere ikke blevne besøgte af Naturgranskere især paa Grund af de ufremkommelige og farlige Veje, som endogsaa meget sjælden benyttes af de indfødte, der her gjøre de fleste Rejser til Søs. Den 24de Juli rejste jeg derfor fra Eskifjord langs Reyðarfjordens sydlige Bred til Hafranes. Ved Præstegaarden Hólmar findes i Fjorden nogle smaa Øer, der ere berømte for den store Mængde Ederfugle. Fjældene ere her opbyggede af regelrette Basaltlag, der dog enkelte Steder afbrydes af indlejrede Liparitmasser, f. Ex. i Ljósafjord i Nærheden af Hafranes. Ved Hafranes findes ogsaa en Mængde ejendommelige Basaltgange, der med deres vældige liggende Basaltsøjler af $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ Favns Tværmaal og med en Længde af 4—5 Favne strække sig som Broer langt ud i Søen eller som kæmpestore Brændestabler stikke op igjennem den omgivende Basalt. Flere af disse Gange naa helt igjennem Fjældene for paa lignende Maade at danne Jættegærder og Broer i Fáskrúðsfjorden.

Over Staðarskarð rejste vi til Kalfreyjustaður i Fáskrúðsfjorden og havde derfra en prægtig Udsigt over

Reyðarfjörður, Fáskrúðsfjörður og den smukke Klippeø Skrúður, der er bekjendt for sine Fuglebjærge og Klippeluler samt de Sagn, der have knyttet sig hertil. Færingerne, der hvert Aar drive Fiskeri i disse Fjorde, have nu forpægtet Øens Fuglefangst. Fáskrúðsfjorden er paa Østerlandet en Hovedstation for de franske Fiskere, der søge herind for Uvej, for at reparere, forsyne sig med Vand og Proviant eller for at handle med Indbyggerne; paa Fjorden er der derfor ofte en Mængde Skibe. Franskmandene og Irelænderne have lidt efter lidt opfundet et ejendommeligt Omgangssprog, et Slags Kavdervælsk, der bestaar af de mest komisk radbrækkede Ord af de forskjellige Sprog, især hollandsk, fransk og islandsk. Konversationen i denne Jargon føres med meget Liv og Sikkerhed; Franskmandene tro, at de tale islandsk, og Irelænderne, at de tale fransk. Ved Fáskrúðsfjorden er Lipariten temmelig almindelig, især er den fremtrædende i det kegleformede Liparitfjæld Sandfell paa Fjordens sydlige Side.

Den 27de Juli rejste vi i øsende Regnvej fra Fáskrúðsfjorden til Præstegarden Stöð i den lille, men meget smukke Stöðvarfjord. Denne Fjord er omgivet af høje Fjælde, især paa Sydsiden, Basalten er her saa gjennemskaaen af Vandets og Isens Virkninger, at Fjældene øverst oppe ere besatte med skarpe Spidser og Tinder, der staa i Kranse omkring dybe Botner. Som oftest grændses de islandske Basaltfjælde øverst af en skarp Kant, der svarer til Fjældets øverste næsten vandrette Basaltbænke; Dalene, Fjordene og Passerne ere skaarne ned igjennem disse Lag, uden at de have lidt den mindste Forstyrrelse, saa disse Lavninger og Kløfter altsaa kun kunne tilskrives Isens og Vandets forenede Virkninger. Efter at Regnen var holdt op og Taagen var gaaet bort, tilbragte vi her en af de smukkeste Aftener paa Rejsen. Den næste Dag rejste vi til Breiddalur. Den besværlige Vej fører langs Stöðvarfjordens sydlige Bred, og ved Kambanes snor den smalle Ridesti sig tværs over Midten af lodrette Klipper. Stien er her saa smal, at kun en enkelt Hest med Nød og næppe kan passere den ad Gangen, et eneste lille Fejltrin og man styrter flere hundrede Fod ned i Dybet. En saadan Vej er ikke for nervøse Folk, over vore Hoveder er der himmelhøje Klipper og Fjælde i Taagen, og dybt under vore Fødder ruller Brændingen fra det aabne Hav, Skummet sprøjter højt op ad Klipperne. Læstydrene maa man især være varsom med, thi Pakkasserne kunne let støde mod de fremstaaende Klippespidser; paa saadanne halsbrækkende Veje kommer man først rigtig til at beundre de islandske Hestes magesløse Sikkerhed og uforfærdede Mod. Fra Brændingen under Klipperne høres

*) Lovsamling for Island. I. S. 321.

der stadig en raslende Larm, som frembringes af de utallige Stene, der Dag og Nat af Bølgerne gnides mod hverandre. Igjennem en af Fjældspidserne oven for disse farlige Klippestier skal der være et Hul, hvori der efter et Sagn skal hænge en Klokke, der dog ikke vil lyde før paa Dommedag. Det er ikke underligt, at Folkets Fantasi er bleven sat i Røre ved denne storslaaede Natur.

Inden for Breiddalsvík er Breiddalur, en udstrakt græsbevoxet Flade, der øverst oppe af en smal Fjældryg deles i to mindre Dale (Nördurdalur og Sudurdalur), som gjennemstrømmes af Elve, der forene sig neden for Fjældryggen. Breiddalsvík er en bred, men kort Fjord, med utallige Skær og Klipper med farlige Brændinger. Basaltgange strække sig her ligesom ved Hafranes langt ud i Søen som kæmpestore Broer. Om Aftenen kom vi til Høskuldsstaðir i Sudurdalur. Denne Dal optages af frugtbare Engstrækninger, som af to eller tre opstikkende isskurede Klippegærder deles i Partier, der se ud som gamle, udfyldte Søer. Dalen afgrænses paa den sydlige Side af en Fjældrække, der gaar ud nord for Berufjörður og som indeholder megen Liparit, hvad allerede Flodernes hvide Grus og Rullestene vidne om. Flere Fjældkløfter lige over for Høskuldsstaðir ere meget lærerige med Hensyn til disse Dannelser og her ligesom andre Steder er det ejendommeligt at se de kridhvide eller grønne Liparitklipper gjennemsatte af kulsorte Basaltgange. Her findes en Mængde smaa Svovlkiskkrystaller, der af de fattige Indbyggere her ligesom andre Steder i Island anses for Guld eller i det mindste for Kobbermalm.

Fra Breiddalen tog vi over det høje og bratte Berufjörðarskarð (2132'), hvor det dog er forholdsvis let at komme over, da man nylig har lagt en efter islandske Forhold meget god Ridevej herover. Fra dette Pas havde vi en god Udsigt over Breiddalen, Berufjorden og Fjældene syd for denne. Her faar man en udmærket Oversigt over de islandske Fjorddannelser, Højlandets Rand viser sig kløvet helt igjennem ned til Havet, og man ser de sorte Fjældsider stige lodret op af Søen, men længst mod Syd ere Højlandets øverste 3—4000 Fod høje Flader dækkede med udstrakte Jøkelkupler (Práandarjökull). Berufjordens sydlige Bred afgrænses af høje Fjælde, der længst ude ende med Pyramiden Búlandstindur (3338'). Om Aftenen den 29de Juli kom vi til Djúpivagur.

Berufjörður gaar temmelig langt ind i Landet og deles i to Grene, hvoraf den sydligere ved Fossárdalur dog kun er meget kort. Fra Berufjordens Bund fører Vejen Øxi, som dog nu kun sjælden benyttes, op til Skriðdalur. Den temmelig lange Fossárdalur lukkes mod

Fjorden af en Klippevæg, hvorfra Fossá i flere smaa Vandfald styrter ned; Vejen kan kun passeres ved Ebbe, da Havet ellers naar næsten lige op til Klipperne og for Heste at kravle over disse er ingen let Sag. Det Næs, der paa Berufjordens sydlige Side skyder sig ud fra Búlandstindur, er meget stenet og ufrugtbart med utallige Aaser og Klippekuuder, men uden Fjælde; herfra gaa flere smaa Tanger og Næs ud i Havet. En af de Vige, der herved dannes, er Havnen Djúpivagur; skjønt Indsejlingen her er forbunden med noget Besvær, er dog Havnen, skjønt lille, en af de bedste i Island, og saa dyb, at Skibene kunne ligge tæt op til Bryggerne, hvad der er sjældent i Island, hvor der ingen Steder findes store Skibsbroer eller Kaier. Hvad der især hindrer Besejlingen af Djúpivagur, er den stadige Taage, som Berufjörður er saa berygtet for; i Sommeren 1882 var der Taage næsten hver eneste Dag, men Taagen var ogsaa i denne Sommer paa Grund af Havisen meget almindeligere end sædvanlig over hele Nord- og Østlandet. Paa Djúpivagur kan man endnu se de sørgelige Rester af Hvalfangerkompagniet, Kaptain Hammers Trankogierer. Lidt inden for Djúpivagur er Gaarden Teigarhorn og i Nærheden deraf i Klipperne ved Kysten er et kjendt Findested for mange smukke Zeoliter. Det sjældne Mineral Epistilbit findes ingen Steder i saa smukke Krystaller som her; paa Island har man kun fundet dette Mineral paa to andre Steder, nemlig ved Þyrill ved Hvalfjorden paa Sydlandet og neden for Vargjá lige over for Akureyri ved Øfjord. Her findes ogsaa udmærket smukke Scoleciter, Heulanditer, Chabasiter og flere andre Mineralier.

Den 1ste Avgust tog vi af Sted fra Djúpivagur til Alptafjörður, og da dette kun var beregnet paa at være en kortere Udflugt, lod vi Bagagen blive tilbage paa Djúpivagur. Vejen langs den klippefulde Kyst af Hamarsfjorden var ikke meget behagelig, især paa Grund af Taagen; her passerede vi Raudaskriða, en smuk og interessant Lipariddannelse med de forskjelligste Farver. Det er her morsomt at se, hvorledes Rullestenene efter Vægtfylden have ordnet sig ved Kysten, de rødlige og lyse Liparitullestene danne et afsondret Bælte længst oppe ved Strandbredden, medens de basaltiske, blaaligsorte Rullestene paa Grund af deres Tyngde ligge længere nede i særskilte Rækker. Hamarsá er en ikke ubetydelig Elv, der har sit Udspring oppe paa Højlandet og faar en svag Mælkefarve ved nogle Tilløb fra Práandarjökull; denne Elvs øvre Løb er ikke rigtigt paa Kaartet, den kommer fra en Sø ved den nordøstlige Side af Práandarjökull for lige efter at styrte sig ned i Bunden af Hamarsdalur. Søen findes heller ikke paa Kaartet. Práandarjökull har et Omfang af omtr. 4 Mil, fra den gaar ingen

Skridjøkler med Undtagelse af en meget lille ved Bunden af Hamarsdalur, hvorfra de Smaaelve flyde, der give Hamarsá dens Mælkefarve. Jøkelen ligner en stor Kuppel, hvorfra der op igjennem Isen øverst oppe stikker et brat kisteformet Fjæld, Sunnutindur. Mellem Hamarsfjorden og Alptafjorden strækker der sig et klippefuldt Næs, Melrakkanes, hvor der findes en Mængde store og smaa Huler. Geithellnaá har en lignende Vandmængde som Hamarsá og optager ogsaa nogle Afløb fra Prandarjökull, deriblandt Jøkeleven Sunna. Om Aftenen naede vi til Rannveigarstaðir i Alptafjorden, hvor vi overnatte.

Alptafjorden er en temmelig bred Fjord eller Lagune, der adskilles fra Havet ved et smalt Sandrev (Starmýrartangi), hvorved den næsten faar Udseende af en Sø; ved sine Øer og de omgivende Fjældformer har den en fjærn Lighed med Mývatn. Denne Fjord er den nordligste, der har den Laguneform, der er saa almindelig paa Sydlandet. Tangen er kun 30—40 Favne bred, og i Storm slaar Brændingen helt over den, hvorved der ofte føres Drivtømmer ind paa Fjorden. Yderst paa Starmýrartangi lige over for Melrakkanes findes en Høj eller Knude, der kaldes Hrómundarey; den har før været en Ø, men er nu bleven forenet med Tangen; her findes Alptafjordens eneste Udløb, en smal Kanal mellem Hrómundarey og Þvattáreyjar. Før var der en Aabning midt paa Tangen, men nu er denne bleven udfyldt. I Alptafjorden er der 6 Øer (Brimilsnes, Skeljateigur, Björg, to Stekkjarhólmar og Kjöggur). Fjorden er ingen Steder dyb, og her samles der ikke saa lidt Tang ved Kysten, hvad der ellers er temmelig sjældent paa Nord- og Østlandet, da det som oftest bliver revet bort af Drivisen; man fanger her en Mængde Rødspætter. Op fra Alptafjorden strækker Geithellnadalur sig syd for Melrakkanes, men sydligere afgrænses Fjorden af et temmelig udstrakt Lavland, hvorfra 3 Dale strække sig op imellem Fjældene (Hofsdalur, Flugustaðadalur og Starmýrardalur).

Nord for Alptafjörður mellem denne og Búlandsnes uden for Hamarsfjörður findes en Mængde Smaaøer i to store Klaser, nemlig Þvattáreyjar nordligst og Búlandsreyjar norden for dem; længere ude til Søes findes den klippefulde Papey. Þvattáreyjar dækkes for en stor Del af Klitter af Flyvesand; før have disse Øer været temmelig mange, men nu ere de næsten alle blevne forenede til ét. Paa Eskildsey var der i forrige Aarhundrede en Havn, og for 70 Aar siden fandtes her en sejlbar Kanal mellem Øerne; nu er denne aldeles udfyldt. Sandflugten og Bølgerne have udrettet det samme paa Búlandsøerne, hvoraf mange nu ere blevne forenede med Land. Søens Dybde mellem disse Øer mindskes med hvert Aar, og for

20 Aar siden fiskede man her flere Steder paa 12 Favnes Vand, hvor der nu kun er 2 Favne. Før har der været temmelig mange Ederfugle paa disse Øer; men den største Del er nu dragen derfra paa Grund af Sandflugten.

Tidlig om Morgenen den 2den Avgust tog jeg af Sted fra Rannveigarstaðir for at undersøge de ukjendte Egne omkring Hofsjökull. Vi red op ad den smukke Hofsdalur, der i store Afsatser hæver sig op imellem Fjældene, der her have en Højde af over 3000 Fod. Denne Dal er ligesom det meste af Egnen her omkring kun ufuldstændig afsat paa Kaartet. Fjældene paa begge Sider bestaa af Basaltbænke med tykke Slakkeskorper, Liparit findes hist og her. Dalens nederste Del er til Dels skovbevokset, men paa Afsatserne i den øverste Del findes sumpede Strækninger og Enge. Den ikke ubetydelige Elv Hofsa styrter sig i talrige Vandfald ned over Dalens Basaltterrasser; et af de smukkeste er Stórfoss, der har en Højde af omtr. 50 Fod. Under dette Vandfald findes en 72 Fod bred og 60 Fod lang Hule i Basalten og et underliggende Tuflag, saa at vi nemt kunde staa bag ved Vandfaldet uden at blive vaade. Dalens inderste Højdeflade (Ynnvibót) afsluttes som de fleste Fjælddale her paa Østerlandet af amphiteatraliske Basaltlag; paa Dalbundens nordlige Side hæve de høje Fjældspidser Hrossatindar sig, medens den paa den sydlige Side afgrænses af Hofsjökulens Snemarker; oven for Dalens Ende findes ogsaa Jøkeldannelse og ved Jøkelranden Smaasøer eller Damme, hvorfra Hofsa styrter sig ned i Dalen.

Vi havde en Følgemand med fra Rannveigarstaðir, der var temmelig godt kjendt med disse Egne; men her i Hofsdalen vare vi saa heldige at træffe Bonden fra Hvannavellir i Geithellradal, som ofte færdes i Egnene omkring Hofsjökull for Faarenes Skyld, da hans Gaard ligger øverst oppe ved Ubygderne fjernt fra alle andre Menneskeboliger. Efter at vi havde hvilet os lidt, begyndte Jøkelvandringen, vi red op til en af Hofsjökulens yderste Arme, der skyder sig ned ad en Kløft (Jøkulgil) ved Dalbundens sydlige Side. Førret var forholdsvis godt, paa Grund af den haarde Tid var Vintersneen ikke smeltet og dannede et haardt Dække over det hele, saa af Sprækker var der kun faa. Vandringen var dog meget besværlig paa Grund af Jøkulens Stejlhed, og vi maatte hvert Øjeblik standse, for at Hestene, som vi førte ved Tømmeren, kunde puste lidt. Nogle smaa Klippe-spidser, der stak op igjennem Jøkelen, vare dækkede med Mos, Lavarter, Polarpil (Salix herbacea) og Sne-ranunkler. Vi gik over Jøkelen gjennem en Lavning nord for Fjældspidserne Tungutindar, mellem disse og Jøkulens højeste Kuppel, her fandtes der flere Steder

midt paa Jøkelen opskudte Moræner, som Høje og Gærder af Grus. Efter at vi vare naaede op i Jøkellavnningen, gik Rejsen meget hurtigere, og her var Sneen ofte saa haard, at vi kunde sætte os paa Hestene og galoppere et Stykke Vej, indtil en Sprække eller ujævn Is standsede vort Ridt. Snart kunde vi se over Jøkelen til den neden for liggende Viðirdalur og længere mod Vest Vatnajökuls østligste Udløbere, et vældigt snedækket Alpeland, der aldrig er blevet betraadt af noget Menneskes Fod. Efter at vi vare komne ned ad Hofsjökulens vestlige Hældning, bleve vi flere Gange standsede af dybe Bjærgkløfter og Afgrunde, som det dog tilsidst efter megen Besvær lykkedes at komme over, og snart naaede vi Viðirdalur og red mod Nord langs Elven.

Disse Egne ved Hofsjökull ere aldrig blevne undersøgte af nogen, hverken indfødt eller fremmed, og de besøges kun sjælden af enkelte Bønder fra de nærmeste Bygder, der her lede efter forvildede Faar. Disse Egne maa jeg derfor beskrive noget nærmere.

Den sydøstligste højeste Rand af Islands indre Højland dækkes af Vatnajökuls vældige Snemarker, og som Vatnajökuls østligste Udløbere kan man betragte de mindre Jøkler Hofsjökull og Þrandarjökull, der skyldes de store Erosionsdale, der have afskaaret dem fra deres vældige Nabo, deres selvstændige Tilværelse. De nordligste og højeste Dele af den mægtige Fjældkjæde, der adskiller Alptafjordsdalene fra de Dale, der strække sig op fra Løn, ere dækkede af en langstrakt Jøkelmasse, som kaldes Hofsjökull og har en Højde af 3500—4000 Fod. Paa Gunnlaugssons Kaart har denne Jøkul en noget anden Form end der tilkommer den. Den er mere langstrakt og smallere, især i sine sydlige Udløbere, medens dens nordligste Del, hvor Fjældkjæden afsondres fra det indre Højland, har en mere afrundet Kuppelform. Jøkulens sydligste Del udsender to Arme, den ene langs Flugustaðadalens sydlige Side og den anden nordligere mellem denne og Hofsdalur. Lidt norden for det Sted, hvor disse Arme udsondre sig fra Hovedjøkelen, mellem Hofsdalens Bund og Midten af Viðirdalur, findes den Lavning, hvor vi gik over den. Op over de sydlige Jøkularmes smalle Ryg hæve flere Fjældspidser sig med deres bratte Vægge; paa den nordligere Arm Tungutindar og paa den sydlige Knappadalstindar. Fra denne Masse udgaar der ingen Jøkler af nogen Betydning, den eneste, jeg kjender, er den lille Morsárjökull, der skyder sig ud fra Hofsjökulens vestlige Side ad en Fjældkløft ned imod Viðirdalur. Hofsjökull afgrænses mod Nordøst af Hofsdalur, mod Nordvest af stenede Højsletter og mod Sydvest af Viðirdalur. Fjældsiderne paa Jøkulens sydvestlige Side ned imod Viðirdalur kaldes Kinn,

og gennemkløves af vældige Fjældkløfter og svimlende Afgrunde; nogle af disse Kløfter og Fjældtungerne mellem dem have særskilte Navne; yderst er der f. Ex. Sviptungur mellem Knappadalur og Sviptungugil, derpaa Grísatungur og Grísatungugil, hvor vi kom ned fra Jøkelen, og derpaa Morsárgil med den lille Skredjökul.

Viðirdalur gennemstrømmes af Viðirdalsá, som gennem frygtelig storartede Fjældkløfter, hvor intet Menneske eller Dyr vover at sætte sin Fod, styrter sig ned til den store Jøkelev Jökulsá í Lóni. Viðirdalur begrænses mod Vest af det ejendommelige Fjæld Kollumúli, som for den største Del bestaar af Basalt, der gennemkrydes af et Næt af utallige Liparit- og Basaltgange. Kollumúli er højest mod Sydøst og er ned imod Viðirdalsá afskaaren af lodrette Klippemure, ved Midten er den lavere og hæver sig derpaa op imod Højlandet til en udstrakt Hede (Kollumúlaheiði). Mellem Kollumúli og Vatnajökull flyder Jökulsá í Lóni, hvis Kilder endnu ingen kjender; dens øverste kjendte Floddal kaldes Vesturdalur, derpaa har den gennem store Kløfter banet sig Vej imellem Kollumúli og Suðurfjall, et meget højt og stort Fjæld, der danner Vatnajökuls østligste Pynt. Fra Vatnajökull strække flere Jøkularme sig ned til Elven, og imellem dem findes Fjælde, Moræner og stenede Strækninger. Lidt længere nede ved Elvens vestlige Side findes Illukambar og Kjarrdalsheiði neden for Sauðhamarslindur; paa dens østlige Side findes der flere Fjældskred og Klippehøje fra Kallumúli, som her i sin forreste Del dog skal være skovbevokset. I det 15de og 16de Aarhundrede drog Nordlænderne flere Gange til Lón for Fiskeriets Skyld og rejste den Gang en i Sandhed meget besværlig og farlig Vej over Højlandet; de tog over Jökulsá á Fjöllum ved Ferjuás og rejste derfra i lige Linie mod SO over Ubygderne, over Viðirdalsá, Kollumúlaheiði og Jökulsá í Lóni, hvor Navnene Leiðartungur og Norðlingavað endnu minde om disse Rejser, derpaa over Illukambar og Kjarrdalsheiði ned til Lón. De lange Fjældveje gaa nu mere og mere af Brug, især siden man har lært at benytte Dampskibsfarten omkring Landets Kyster.

Viðirdalen er bevokset med en for Island usædvanlig frodig Vegetation; Dalens Bund var dækket med Græs og Pilcarter, der flere Steder næsten naaede til Hestens Bug, Storkenæb, Ranunkler, Angelikaer, Hanetop (Bartsia alpina) og flere andre Blomster naaede her en forbausende Størrelse. Denne frodige Vegetation har rimeligvis sin Grund baade i den stærke Solvarme, der om Sommeren fra de omgivende Jøkler kastes ned i Dalen og de stadige Regnbyger, der komme herop til fra Havet for at fortættes af de høje Fjælde; Plantevæksten kan ogsaa her trives uberørt af Mennesker eller Dyr, thi det er kun

sjældent, at enkelte Faar løbe over Jøklerne til Dalen, skjønt de her vilde finde en ypperlig Græsning. En Gang (omtr. 1840) har der dog været en Menneskebolig i Dalen. En Mand ved Navn Stefán Olafsson, der i Bygden var bekendt for sit ustyrlige Sind, sine Kræfter og vilde Lidenskaber, løb bort med en gift Kone fra Hrafnkeldalur, og byggede sig her en Hytte, hvor de dog kun boede i nogle faa Aar. Til Hytternes Bygning maatte han næsten udelukkende benytte sig af Græstørv og Stene; thi Tømmer var det ikke muligt at føre til denne afsides Dal, alt, hvad han behøvede til sit Livsophold, maatte han bære paa sin brede Ryg over Jøklerne. Efter at Stefan Olafsson var draget herfra flyttede en vis Þorstein Hinriksson derop med sin Kone, to Børn og en voxen Pige; men den første Vinter han tilbragte her blev Gaarden ødelagt af en Lavine. Bonden sad just med sine Folk og læste højt for dem af en Husandagtsbog, da Lavinen styrtede ned fra Fjældene og dræbte ham tilligemed de to Børn, Konen slap derfra med et brækket Nøgleben, men Pigen tog ingen Skade. Her tilbragte de to stakkels Kvinder 5 eller 6 Uger i en af Hytterne, der ikke var bleven aldeles ødelagt, men maatte saa midt om Vinteren paa Grund af Fødemangel se at naa de nærmeste Bygder; de gik over Hofsjøskull, forvildede sig i en Snestorm og tilbragte to Nætter nedgravede i Snedynger, og slæbte sig tilsidst halvøde af Sult og Kulde til Gaarden Hvannavellir i Geithellnadal, hvor de ved en omhyggelig Pleje tilsidst kom sig efter de udstaaede Strabadser og Lidelser. Gaardens Ruiner ses endnu; men ere nu bevoxede med Angelikaer og Pilekrat, en Pil (*Salix phylicifolia*), der havde en Højde af $2\frac{1}{2}$ Alen og $1-1\frac{1}{2}$ Tommes Diameter, var voxet op fra det gamle Ildsted.

Ved den gamle Gaard tilbragte vi en liden Stund for at hvile os selv og Hestene og spise vor Middagsmad, og derpaa begav vi os paa Vej igjen langs Viðirdalsaaens østlige Side opad Dalen op imod Højlandet. Fra den nordlige Ende af Hofsjøskull samle flere Bække sig til en lille Elv, der flyder ned i Viðirdalsá, den kaldte vi Þverá ytri i Modsetning til en anden Elv, som vi kaldte Þverá innri, som flyder parallelt med den anden fra en Sø i Lavningen Nord for Jøkelen og ogsaa udgyder sig i Viðirdalsá.

Norden for Hofsjøskull findes en Fjældrække eller Højderyg, der bagved Dalene strækker sig hen imod Vatnajökull og efter al Sandsynlighed danner Vandskjeldet mellem de Elve, der flyde mod Sydøst og Lagarfjót's Kildefloder; denne Fjældrække findes ikke paa Kaartet. Mellem Hofsjøskull og dette Højdedrag findes en omtr. $1\frac{1}{2}$ Mil bred Lavning, hvor vi rejste over bag ved Jøke-

len. Fra Højdedragets sydlige Side hæver en stejl, næsten isoleret Fjældknude sig ved Midten af denne Lavning, den kaldte vi Hnúta, og en Sø østen for denne i Lavningen Hnútuvatn; denne Sø optager flere Bække fra Hofsjøskull. Vejen bag ved Hofsjøskull var meget besværlig, hele Jordbunden bestaar af skarpkantede Klippeblokke, der hist og her dækkes af et ejendommeligt, tyndt Lag Mos og Lavarter, hvorigjennem Hestene hvert Øjeblik sank ned i Kløfterne mellem de kantede Stene; vi kunde derfor ikke ride, men maatte hjælpe Hestene, saa godt det kunde lade sig gjøre. Vegetationslaget, der især bestod af Halvmos, hvoriblandt „*Marchantia polymorpha*“, var mange Steder tæt bevoxet med den $\frac{1}{2}$ —1 Tomme høje Polarpil og en utrolig Mængde af en lille Lyngplante, *Andromeda hypnoides*.

Disse Egne bag ved Hofsjøskull havde jeg gjerne villet undersøge lidt nærmere; men dette lod sig ikke gjøre, thi vi bleve overfaldne af en Snestorm. Vi havde været saa dristige at gjøre denne Tur uden at føre noget Telt med eller nogen som helst anden Bagage, da alt var beregnet paa at komme saa hurtig frem som mulig. Vi maatte derfor skynde os alt, hvad vi kunde, for at naa Bygderne; thi i saadanne Udørkener kan man ikke, hvis man har Livet kjært, udsætte sig altfor længe for en forrygende Snestorm. Hnútuvatn var til Dels dækket med Is, saa her kunde vi komme hurtig frem og ved Kompassets Hjælp naaede vi tilsidst til Bunden af Geithellnadalur, hvor vi efter meget Bryderi tilsidst kunde bringe Hestene ned ad de næsten lodrette Fjældsider, i det vi i mange Zikzaglinjer klavrede langs de smalle Rande af Basaltbænkene. Tilsidst naaede vi Dalbunden; nu havde vi taaleligt Vejr og red langs med Geithellnaá, der har flere smukke Vandfald, hvoriblandt det højeste er meget smukt, i det Elven bryder sig Vej gjennem en smal Klipperevne for derpaa i et vifteformet Fald at udbrede sig over en høj Klippevæg, bestaaende af smukke Basaltsøjler. Dette Vandfald døbte vi Bótarfoss. Sent om Natten naaede vi Hvannavellir i Geithellnadal, hvor vi vare højst tilfredse med det tarvelige Leje, vor gjæstfrie Følgesmand beredte os.

Den 3die Avgust red vi ned igjennem den lange Geithellnadalur og derpaa tilbage til Djúpivagur. Geithellnadalur er kun sparsomt bebygget, her findes kun 5 Gaarde, skjønt der kunde være mange flere; Dalen afgrænses af meget høje Fjælde, der paa den sydlige Side strække sig ud fra Hofsjøskull og paa den nordlige fra Þrándarjökull; Fjældene bestaa hovedsagelig af Basalt, dog ser man indlejrede Liparitmasser hist og her i Fjældsiderne. Fra Djúpivagu rejste vi over Berufjarðarskarð og Breiddalsheiði til Skriddalur. Parallelt

med Jórudalur, der fra Skriddalur strækker sig op imellem Líparitfjældene ved Þórdalsheiði gaar Haltsteinsdalur, hvor jeg undersøgte nogle mærkelige Líparitdannelser, her findes blandt andet mægtige Begstenslag af 50—60 Fods Tykkelse med utallige Overgange. Fra denne Dal kom vi efter en meget besværlig Tur over Fjældene og, efter at vi havde forvildet os i Taagen, ad en Vej, hvor man aldrig før havde bragt Heste, over til den sædvanlige Vej paa Jórdalsheiði; til Eskifjord ankom vi om Aftenen den 7de Avgust.

Fra Eskifjord tog vi af Sted den 19de Avgust for at undersøge Fjordene mellem Eskifjord og Seyðisfjord, der aldrig besøges af reisende; thi her finder man nogle af de besværligste Veje paa hele Island. Vi red langs med Reyðarfjordens nordlige Side til Breiduvík og derfra til Fjældet Grákollur til NO. for Dobbelspatminen; her finder man en Mængde udmærket smukke Chalcedoner i de forunderligste Former og med de forskelligste Farver. Fra Grákatur red vi til Vøðluvík, der ligesom den nærliggende Sandvík afgrænses af næsten lodrette, meget høje Basaltfjælde, saa at disse Smaadale om Vinteren ere aldeles afskaarne fra den øvrige Verden. I en Dysse paa Fjældet mellem Vøðluvík og Vidfjörður ligge 18 spanske (?) Røvere begravne, der engang i det 16de Aarhundrede skulle være dræbte her af Folkene fra Vidfjörður.

Mellem Vøðluvík og Sandvík findes Islands østligste Pynt Gerpir, men Nord for Sandvík strækker et smalt Næs Barðsnes sig mod Nord. Mellem Barðsnes og Dalatangi Syd for Seyðisfjord skærer en bred Fjord sig ind i Landet, den deler sig dog snart i 4 mindre Fjorde nemlig Mjóifjörður, Norðfjörður, Hellisfjörður og Vidfjörður. Alle disse Fjorde ere meget smalle og Fjældene imellem dem meget høje og hæve sig som oftest næsten lodret op fra Havet. Den smalle Strimmel Land, der enkelte Steder findes langs Fjældsiderne, er meget udsat for Fjældskred, der ødelægge Bøndernes Hjemmemarker og ikke sjælden have begravet Mennesker og Kreaturer eller ført dem ud paa Havet. Den eneste Fjord, hvor der findes noget Lavland ved Bunden, er Nordfjörður, der har temmesig udstrakte, græsrigge Enge. Den yderste Del af Barðnes bestaar udelukkende af Líparit, der her fremtræder med alle mulige Former og Farver, fuldstændig som ved Dalatangi paa den nordlige Side af Fjorden. Paa de høje Fjældrygge vest for Nordfjörður, der adskille disse Fjorde fra Fljótsdalshárad, findes en ikke ganske ubetydelig Jøklemasse Fönn, der har en noget større Udstrækning end paa Gunnaugssons Kaart, i det den sender en Arm ud paa de c. 3000 Fod høje Fjældkamme mellem Mjóifjörður og Nordfjörður. Vejene mel-

lem Vidfjörður og Hellisfjörður og Nordfjörður og Hellisfjörður ere de mest halsbrækkende smalle Klippestier i de lodrette Fjældsider, man kan tænke sig, oventil 1600—2000 Fod høje næsten lodrette Fjælde med ludende Klipper og Fjældskred, der kunne sættes i Bevægelse ved den mindste Anledning, og dybt nedentil en smal Sti, hvor Havet brydes mod Klipperne.

Den 21de Avgust kom vi til Skorrastaður i Nordfjord, hvor vi overnattede hos Præsten Magnús Jónsson, der er meget bekendt paa Island paa Grund af sine Bestræbelser for at udbrede Totalafholdenhed, hvad der mango Steder i Egnene heromkring har baaret gode Frugter. Det var vor Agt at tage herfra til Mjóifjörður, men det var ikke saa let; thi over den stejle Fjældkjæde, der adskiller Mjóifjörður fra Nordfjörður, fører der ingen Vej for Heste med Undtagelse af Hólaskarð, hvorover man nogle faa Gange har kunnet bringe en enkelt Ridehest uden Bagage. Folk raadede os fra at prøve paa at tage herover, da det vilde være altfor farligt for Hestene, og disse ikke vilde kunne bære vor Bagage, f. Ex. de tunge Kufferter med Mineralier over de stejle Fjælde. Man raadede os derfor til at vende om til Eskifjörður for derfra at tage den lange Omvej op til Fljótsdalshárad og derfra til Mjóifjörður; dette vilde tage os 3 til 4 Dage. Man kan undertiden tage direkte fra Nordfjörður til Fljótsdalshárad over Jøkelen Fönn; men denne var nu aldeles upassabel paa Grund af Jøkeltrevner. Vejen over Hólaskarð er uden Sammenligning den korteste, og da jeg gjerne vilde se Fjældene deromkring, bestemte jeg mig alligevel til at tage denne Vej, skjönt man aldrig før havde vovet at rejse der over med Lastdyr. Tilsidst kunde jeg ogsaa bevæge to kjendte Mænd fra Nordfjorden til at følge mig.

Skjönt Vejret ikke var godt, drog vi dog af Sted om Morgenen den 23de Avgust; det sneede paa Fjældene og blæste meget stærkt, da vi tog bort fra Skorrastaður, men Vejret var dog taaleligt hele Dagen; hvis vi havde faaet Snestorm, havde vi ogsaa maattet vende om. Rejsen over Hólaskarð beskriver jeg noget nærmere som et Exempel paa de Veje, der undertiden findes mellem Fjældene i det østlige Island; thi skjönt de færreste ere saa slemme, saa er dog Karakteren omtrent den samme. Fra Tandрастаðir red vi op ad de bratte Fjældsider langs en dyb Kløft, hvor en lille, men rivende Fjældelv har banet sig Vej, her var Jorden endnu temmelig tæt bevoxet med Mos og smaa Pilearter, men ved et Vandfald i Elven udvider Kløften sig til en Botn eller amfiteatralsk lille Dal, der strækker sig op til Passet. Jorden var bestrøet med Grus og store kantede Klippeblokke uden Spor af Vegetation, den ene snedæk-

kede Basaltterasse afløser den anden, og her var det ikke let at faa Hestene frem; Kufferterne bleve tagne ned og baarne et Stykke Vej, hvorpaa Hestene bleve førte over de slemme Steder, en trak i Tømmen og en anden gik med Pisken bag efter, men det var ikke let for de stakkels Dyr at komme frem, thi de sank hvert Øjeblik til Bugen i Sneen mellem de skarpe Klippeblokke; andre Steder maatte vi vælte de store Stene bort og lave en improviseret Vej, men paa denne Maade var det ikke at vente, at vi kunde komme hurtig frem. Tilsidst naaede vi dog til den sidste bratte Fjældside, der fører op til det smalle Pas, og det var et meget vanskeligt Stykke Arbejde at faa Hestene samt Bagagen derop. Hele Fjældsidens var dækket med løse Stene og Grus, som kom i Bevægelse ved den mindste Berøring. Disse forræderiske, løse Masser dækkede som oftest et glat Lag Is eller haard Sne, hvorpaa man næppe kunde faa Fodfæste. Hvis man paa dette Terræn kommer i Bevægelse, er det kun for med en rivende Fart at styrte ned ad Fjældsidens og ned over høje ludende Klipper for at slaa sig ihjæl paa de kantede Stene i Dalbunden. Her tilbragte vi flere Timer med at rydde Vej, hugge Spor i Isen og Sneen, bære Bagagen og med Læmpe at føre Hestene et lille Stykke ad Gangen; man maa forbaus over den Taalmodighed og Ro, hvormed de islandske Heste finde sig i at blive førte over saadaan en Vej. Dog var der næsten sket et Ulykkestilfælde; en af Følgemændene førte en Hest foran de andre, denne tabte Ligevægten paa den glatte Is og faldt tillige med Følgemanden, der ikke slap Tømmen, og de bleve med en stærk Fart førte ned ad af det løse Grus, saa vi andre troede, at de vare fortabte, da nogle høje lodrette Klipper fandtes nedenfor. Til al Lykke lykkedes det Manden ved Opbydelsen af alle sine Kræfter at standse Farten ved nogle Klippespidses, der ragede op af Isen, saa Manden og Hesten slap derfra med Skrækken og nogle ubetydelige Rifter. Selve Bjærgpasset Hólaskarð er en ubetydelig Kløft tværs over den smalle Bjærgryg, der her er saa smal, at man kan staa med et Ben paa hver Side; Blæsten var her saa stærk, at vi næppe kunde holde os oprejste. Farten nedad den nordlige Fjældside gik meget hurtigere, Skraaningens var her dækket med Jøkel og Sne, der dog ikke var nær saa haard og glat som paa den sydlige Side; efter at have omgaaet nogle Jøkelrevner og passeret nogle stejle Afsatser, kunde vi læsse Bagagen paa Hestene, og vi naaede uden videre Besvær ned til Gaarden Asknes i Mjóifjörður, hvor Folk, da de hørte, at vi vare komne over Hólaskarð, stirrede paa os, som om vi vare faldne ned fra Himlen. Midt om Natten i Bælgmørke naaede vi Gaarden Fjörður, hvor vi overnattede.

Mjóifjörður er en yderst smal Fjord, næsten som en bred Flod og paa begge Sider hæve Fjældene sig stejlt op fra Havet til en Højde af over 3000 Fod. Fjældskred ere her meget hyppige og meget farlige for de faa Gaarde, der findes spredte omkring i Fjældsiderne. Dalbunden lukkes af Mjóifjörðarheiði, der danner en Lavning mellem de høje Fjældrækker paa begge Sider.

Fra Mjóifjörður tog vi den eneste passable Vej til Seydisfjörður, nemlig over Gagnheiði, der har en Højde af lidt over 3000 Fod. Der var Storm, Regn og følelig Kulde i Bygden og Sne paa Fjældene, da vi drog af Sted fra Fjörður. Vejen fører op paa Mjóafjörðarheiði gennem en snæver Dal med mange stejle Klippepynter, Kløfter og høje Vandfald; fra denne Hede bærer man mod Nord op paa den meget højere Gangheiði. Da vi vare komne omtrent 1600 Fod til Vejrs, afløstes Regnen af Snefog, og Stormen tiltog stadig i Styrke, saa vi tilsidst maatte staa af Hestene; thi disse vare ikke til at faa frem, de vilde derimod vende om og gaa tilbage med Vinden; Sne og Hagl piskede os i Ansigtet, og vi kunde kun med Møje holde os oprejste og arbejde os frem op ad Fjældene. Paa Gagnheiði var Vinden udartet til en rasende Snestorm, vi maatte vade i Sne til op over Knæerne og kunde næppe se et Par Favne fra os, vort Haar og Hestenes Manker og Haler vare saaledes opfyldte med Istapper, at vi raslede som levende Rangler ved enhver Bevægelse. Spor af Vej var der naturligvis ingen Steder at opdage, og vi begyndte at forville os, saa jeg saa smaate tænkte paa, at vi maatte standse for at vente, indtil Stormen fik raset ud, og grave os Lejer i Sneen, som man under saadanne Forhold plejer at gjøre paa Island. Efter nogen Omflakken kom vi dog ind paa den rigtige Retning, snart begyndte vi at stige ned ad Hedens nordlige Skraaning, Vejret blev noget bedre, og efter noget Bryderi kom vi saa langt ned ad Hedens nordlige Skraaning, at vi vare neden for Snestormen, der kun rasede paa de højere Fjælde, her nede var der Regn og Taage. Man skulde næppe have troet, at det kunde være muligt, at man fik saadant et Vejr saa nær ved Bygden midt om Sommeren. Om Aftenen naaede vi Seydisfjörð.

Det var min Agt at gjøre nogle Udflugter fra Seydisfjörð til de nordligere liggende Fjorde; men næste Morgen havde min faste Følgemand, Øgmundur Sigurðsson, en Elev fra Skolen paa Mörðuvellir, faaet stærk Feber, hvad der var Begyndelsen til et Anfald af Mæslinger, der holdt ham to Uger i Sengen; selv var jeg heller ikke ganske rask, Hestene kunde ikke strax taale en længere Rejse efter de sidste Dages Strabadser; vi maatte derfor opgive Turen nord paa.

Fra Bunden af Seyðisfjörður strække to Dale sig mod Vest op til Fjældene, og fra dem føre to Fjældveje op til Flótsdalshérað, den sydligere Fjarðarheiði, har efter Helland en Højde af 1992 Fod, og den nordligere, Vestdalsheiði, efter min Maaling 1853 Fod. Mellem disse to Heder hæver der sig en høj Fjældryg, der mod Fjorden ender med en c. 3000 Fod høj Pynt Bihólsfjall. Under dette Fjæld findes Handelspladsen Seyðisfjörður, en af de betydeligste i Island; den har omtr. 500 Indbyggere, men om Sommeren omtrent dobbelt saa mange paa Grund af Fiskeriet. Den Del af Handelsstedet, der ligger ved Fjordbunden nord for Aaen, kaldes Aldan, medens Búðareyri, hvor de fleste Nordmænd have deres Huse, paa den sydlige Side og Vestdalseyri paa den nordlige Side findes længere ude ved Fjorden. De første Huse bleve byggede her 1848; før havde

Handelsstedet i nogen Tid (som Gunnlaugssons Kaart viser) været paa Hånefsstaðaeyri længere ude ved Fjordens sydlige Side. Kjøbstaden er i stærk Opsving især paa Grund af Sildefiskeriet og Nordmænd danne allerede en ikke ubetydelig Del af Befolkningen; her er ogsaa en af Hovedstationerne for Dampskibsfarten omkring Landets Kyster, Sædet for Sysselmanden i Nordur-Mulasyssel o. s. v. De Huse, der staa paa Aldan, ere meget udsatte for Fjældskred og Laviner, der ogsaa forarsagede skrækkelige Ulykker i Aaret 1881.

Fra Seyðisfjörður tog jeg til Akureyri med Dampskibet „Romny“, der nu for første Gang paa Grund af Isen kunde komme ind paa Nordlandets Havne, medens min Følgemand, da han var kommen sig efter Mæslingerne, førte Hestene over Land hjem til Mjòdruvellir.

Mindre Meddelelser.

Frederik Adolph de Roepstorff (Nekrolog). Som det vil være kjendt dels af Dagspressen og dels af en Meddelelse paa et af vore Møder, har vort Selskab i Vinter lidt et smerteligt Tab, i det et af dets korresponderende Medlemmer, Fr. A. de Roepstorff under Opfyldelsen af sin Embedspligt som engelsk Embedsmand ved Straffekolonien paa Andamanerne i November 1883 er bleven drøbt af en Sipoj under et midlertidigt Ophold paa den nikobarske Ø Kamorta, hvor Engelskmændene ligeledes have en Straffekoloni.

Den afdøde var født den 25de Marts 1842 paa Havet under en Rejse fra Ostindien til Evropa. Faderen, der havde været dansk Søofficer, var nemlig en Tid lang Missionær i Forindien, hvor han giftede sig. 1857 blev Roepstorff dansk Søkadet, men forlod allerede efter et Aars Forløb Søkadetakademiet, og Skæbnen vilde, at han i en forholdsvis ung Alder af den storbritanniske Regering skulde blive ansat i Ostindien som Embedsmand ved Straffekolonien paa Andamanerne. Roepstorff lod sig imidlertid ikke blot nøjes med en samvittighedsfuld Opfyldelse af sine Embedspligter; men hans Religøsitet, Flid og videnskabelige Anlæg bragte ham til paa forskellig Vis at føre et højt virksomt Liv, der, skjønt han døde tidlig, dog har sat ham et smukt Eftermæle, ikke alene i Danmark, men ogsaa i Udlandet.

Særlig lagde Roepstorff sig efter etnografiske og lingvistiske Studier. Fangerne fra Indien, med hvilke han havde Tilsyn, og som bestode af forskellige hinduiske, persiske og malajiske Stammer, gave ham megen Lejlighed til etnologiske Studier. Frugten af disse foreligger, som det er offentliggjort af Dr. *Kalkar*, i hans Bog: „Andamanese and Nicobarese Vocabulary“, trykt i stor Folio i Port Blair (paa Andaman), 61 Sider, med en højst interessant Fortale, der bl. a. indeholder en Oversigt over Nikobarernes Historie og de Forsøg, der ere gjorte for at kolonisere disse Øer, over hvilke Danmark en Gang havde Højhedsret. Denne Vocabulary skulde kun være Forløber for en udførlig videnskabelig Ordbog, til hvilken Roepstorff i mange Aar med stigende Kjendskab samlede Æmnet. Af hans andre literære Arbejder kunne vi nævne: „The Andaman Islands“ 1876 i Markhams Magazine, en Afhandling, som blev modtagen med megen Anerkjendelse. Han søgte fremdeles at komme til Klarhed over de, fra de

andre Nikobarer forskellige Stammer i det Indre af Landet. Om sine Undersøgelser desangaaende skrev han: „The inland tribes of Great Nicobar“ 1878 i Geogr. Mag. Aaret efter at Viceadmiral Steen Bille havde udgivet sine Bemærkninger derom, skrev han i Geogr. Tidskr. (Bd. I. 1877, og Bd. II. 1878) to længere Afhandlinger om samme Æmne. 1882 udgav Roepstorff paa tysk en Afhandling om Nikobarerne, der staa i „Zeitschrift für Ethnologie“ og er ledsaget af forskellige Illustrationer og Kaart.

Den afdøde var korresponderende Medlem af det antropologiske Selskab i Berlin, og den navnkundige *Virchow* dvælede i et af det nævnte Selskabs Møder ved hans Fortjener af Videnskaben og ved hans Forbindelser med Selskabet. *Virchow* bemærkede ved denne Lejlighed, at Selskabet for kort Tid siden havde modtaget interessante Sendelser fra Roepstorff og sluttede med følgende Ord: „Den antropologiske Videnskab knyttede de største Forhaabninger til hans fortsatte Virksomhed; des værre er denne nu brat bleven standset ved Morderhaand.“ Med varm Interesse omfattede den afdøde flere Sider af Naturhistorien, hvilket bl. a. viste sig derved, at vort Universitets zoologiske Museum i Aarenes Løb har modtaget flere værdifulde Sendelser fra ham. Dr. *Chr. Lütken* har saaledes i Dagspressen meddelt, at det zoologiske Museum næsten aarlig modtog Gaver fra Roepstorff. Fra 1881—82 havde denne sendt næsten halvjerde hundrede Skind af Fugle og Pattedyr samt Krybdyr i Spiritus fra Nikobarerne, Andamanerne og Malakka; Museets malakologiske Afdeling skylder ham en Mængde Konkylhier fra de ovennævnte Øgrupper og fra Birma, og endelig har dets entomologiske Afdeling gjentagne Gange modtaget betydelige og værdifulde Samlinger af Insekter og andre Landleddyr fra de samme Egne. I Vinteren 1878—79 opholdt Roepstorff sig i Kjøbenhavn og holdt to Foredrag i vort Selskab.

Vi skulle til Slutning minde om en anden Side af Roepstorffs Virksomhed, nemlig hans inderlige Interesse for at bringe Kristendommens og Civilisationens Elementer til de dybt sunkne Nikobarer, og herom har Dr. *Kalkar* offentlig vidnet. I sit Hus holdt Roepstorff en lille Mission, bestaaende af tre Drengene, som han opdrog ved sin søde Hustrus Christiane, født Willemoes' Hjælp. Og hende skylder man flere ypper-